

СПОРТ

Галгѳайчен яйгача атлетиках болча спортсменашта, гѳабувхабу ворхѳ гѳирс белар совгѳата

16

ИАЛАМ ЛОРАДАР

Галгѳайче экологически декхараш кхоачашде лаьрхѳа я

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГѳАЛГѳАЙ МѳХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГѳАЗЕТ

№46 (12673)
Оарѳой бутт,
5 ди, 2024 шу

Гѳазет арадувл 1923-ча шера майтсела бетта 1-ча дийнахѳа денз

1973-ча шера «Сердало» гѳазета «Сийлен хѳарак» яха орден енай

КЪАХЪБѳГАМА СИЙ

Галгѳайчен говзанча Саха (Якуте) Республикан унахѳиенон дикагѳа йола болхло я

4

ЗАМАНХОЙ

Галгѳайчен кагирхой комитет гранташ йоаха болх дегѳабоалабеш я

8

УНАХѳИЕНО

Галгѳайчен РКПЦ хилар лорашта бола говзанч-хѳехам

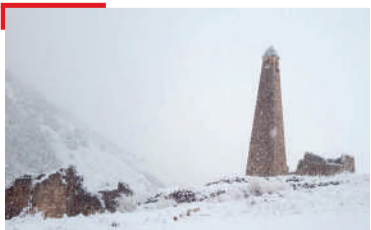
9

ТУРИЗМ

Галгѳайчен туристий даькъ тѳара хѳал тоалуш доагѳа, цкъа хиннараш цѳаькха боагѳаргболаш

10

ЛОАМЕ

Лоаме гойтаргѳя йийллача сигален кѳалхара музей

12

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo Дзен сердало

Берий духъа

Галгѳайченна 60 млн сом лургда, берий ахкан салаар тоаде

7

Бѳухой вахар

СВО дѳайолаелча денз, цкъа луш дола ахча хѳаййцад 945 сага

3

ГалгIайчен кулгалхочо кхайкарал дир бахархошка, ца вовзача салтечун Ди хиларца

Аьхенаькъан Марем

Республикан Кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас вахара бувзамашка гIолла кхайкарал дир ГалгIайчен бахархошка, ца вовзача салтечун Ди хиларца. Цо белгалдир цу денна лерхIам боккха хилар.

1967 шера, Москверча Кремль тIайолча даькъ тIа хьалдир «Ца вовзача салтечун каш», из Сийлахь-боккха Даймехка тIом латташ бейнача миллионаш болча салтий дагалоаттама хетадаь дар. Цу юкье бар ГалгIайчен бахархой а.

«Вай декхар да - даим цар сий дар, уж дагалоаттабар», - аьлар мехка Кулгалхочо.

Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас юристаш даькъалабийцар, цар балха цIайца

Аьхенаькъан Марем

ГалгIайчен Кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас юристаш даькъалабийцар цар балха цIайца - юриста Денца, наха юкье из професси лоархIаме хилар белгал а деш.

«Сай балха новкъостий, юристаш, даькъалабувц аз цар профессионални цIайца. Аз 40 шера совгIа болх баьб юриспруденце. Цу професе дIадекхар да лакха бектокхам хилар, нийсхонна тIехьа хилар», - аьлар вахара бувзамашка мехка кулгалхочо.

Цо иштта белгалдир, бокьоний оагIув лорабеш, наха юкьерча нийсхонна тIакхувш хила беза цу даькъ тIа кьахьегараш, из доацаш цьаккха вахар а хургдац нийса. Кьаьстта юридически оагIорахьара новкъостал хиларах, кхоачашьеш я республикан лоархIаме проекташ.

«Баркал ала лов сонна дукхача шерашка закон а цьхоагIо а лораеш лаьттарашта, тахан кегирхошта шой балха говзал дIалуш кьахьегарашта.

Могаш, профессионални толамаш доахаш, дIахо Россе хьашташ кхоачашьеш, дIабаха низ лулба царна», - аьлар ГалгIайчен кулгалхочо.

Россе юриста Ди дезду оагIой бетта кхоалагIча дийнахьа, из ди лаьрхIа цIоагIдаьд 2008 шера Россе Президентта амарца. Кьаьстта цу дийнахьа из хилар цаховш нийсеннадац; из доагIаш да 1864 шера Александр II оалача пачахьа суда реформа ярца, цигара вIашгIеллай российский суда бокьон оагIув.

ГалгIайчен Кулгалхочо 2025 шера бюджет чIоагIйир

Аьхенаькъан Марем

ГалгIайчен Кулгалхочо 2025 шерара, иштта планах йоагIаш йола 2026-2027 шерашкара ГалгIайчен бюджет чIоагIйир. Из хоам тхога бир мехка Кулгалхочун зарбан болх лелабераша. Юхьанца «2025 шерара, планах доагIаш дола 2026-2027 шерашкара республикан бюджета» Закон тIайицадар Парламента хьалхарча даькъе.

Хьагучох, бюджете хьачудоагIар 27 млрд 368 млн сом да, дIадодар хила тарлуш да 27 млрд 744 млн сом, цига ца тоьаш дар 376 млн сом хул. Иштта лаьрхIад, республикан пачахьалкхен чура декхар, эггара дукхагIа дале а, 2026 шера наджгоанцхой бетта 1-ча денга кхоачаш 2 млрд 349 млн сом мара хила йиш яц.

Бюджет вIашагIеллай федеральни оагIорахьарча дотацех, субсидех, кьыча вай бюджете хьакхоачаш долча 19 млрд 607 млн сом ахчаш,

иштта йоалах а йоал йоацаш а хьачудоагIаш бола 7 млрд 761 млн сом пайда юкье а болаш.

Мехка Минфине ма аллара, хьатIадоагIача шерара бюджет оттаяьй 2035 шерга кхачалца мохк вахара-экономически дегIаахар дIа а лоархIаш. Цига иштта дIалаьрхIаб йоал яккхарах а йоал йоацаш а хьатIабоагIаш бола пайда.

«ДукхагIа дола бюджетта ахча вай дIадодаш хул социальни даькъ тIа. Ах ахча дIадохийтаргда дешара, вахара политиканна,

унахцIенонна. Цун тIехьа я культура, спорт, уж ца хилча яргIоацарех а я, вай бахархой физически дегIакхувлара», - аьлар Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас.

Кулгалхочо хьалхашка оттадир керттера 2025 шера декхараш - дIахо а республикан бюджетни, йоала политика, хьабоалаш бола пайда лакхбеш, дIаяхьар.

Иштта лакхбе лаьрхIад йоалах хьабоала пайда, пачахьалкхен декхар лох а деш.

Судахой низ бола тоаба

ГалгIайчен суда болх бу 100 шу да

Гаьгенаькъан Мартина

Массахана нах тIакхувш хиннаб нийсхонна. Из бахьан долаш, революцеш яьй, пачахьа ханашка а нийсхон тIехьа доал дара хьал кегаллуш хиннад. Цьхаболча наха хеталуш хила тарлу, бокьонаш лораяра даькъ тIара болх тешшаме хургболаш деш дар, массайолча ханара иштта хила дезар да, аьнна, бакьда уж бокьонаш чIоагIьяра хьалха дукха кьахьийгад цу тайпара пачахьалкхен а юкьарлонна а бокьонаш оттаргIолаш.

Укх денонка вай республике дездир ши цIай - ГалгIайчен суда балха 100-шу дизар, ГалгIай Республикан Лакхьарча суда 30 шу дизар.

ГалгIай халкьа вахара дIаяхача ханаша хьагойт, дукха халонаш нийсьенна хилар. Бакьда цунга хьежжа доацаш, цу халонашта духьалъяттар кьам. Эггара халагIча хана, вайна хьалхалаьттараша шой низ ураоттабаь вахар Юдиллар, тахан вай доаккхал ду цох.

Вахара дукь, 1924 шера хьадоладенна мел дар дIалаьрхIача, нийсе йиш я тIема сангарашца - цхьан халонгара кьыча ха-

лонга кхоачаш, баха бийзаб ГалгIай. Уж ханаш лайнараша яхачох, царна хийла хеталора из чоалхане вахара хьал вIалла а кхоачалургдац.

Советий Iаьдал дIадаьнначул тIехьагIа этгача кердача ханашка, хIара сага бокьонаш лораеча наха, балха тIа болча наха духьале еш хинна террористически акт тахка езаш а цунна духьала йоагIаш йола кхел е езаш а хилар лакхьарча суд. Из тахан а республике цьхоагIонна, нийсхонна овла ба.

Мехка Кулгалхочо Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас белгала ма дарра, тахан вайна гуш да республике суда болх чIоагIа латташ хилар. Цо яхачох, ГалгIай Республикан Кулгалхочун администраце, пачахьалкхен-бокьоний керттерча урхаллено, Iаьдала болхлой, моттигерча доал деча даькъ тIа кьахьегаш барий, шой болх бокьонаша дIадеххача беса дIабахьа безача болхлой профессионални боарам лакхбара тIехьа дика кьахьийгад.

Макшарипа Махьмуд-Иаьлас

«ГалгIай пачахьалкхен 100 шу дизара» майдилг елар дукхача шерашка бокьонаш лораяра даькъ тIа кьахьегаш хьабоагIача наха.

Цул совгIа, суда балха ди дIахьош «ГалгIай Республикан цIихеза юрист» яха цIи елар кхав судхочоа.

Суда болхлой даькъала бувцаш, царна ловца баккха лов. Могаш, маьрша, даим российский бокьонаша дIадехачоа тIехьа долаш, Россе гражданий бокьонаш лораш дахалда шо.

ГалгIайчен лаьтта дIавеллар СВО венна мехкахо

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIай мехка дIахьош да, СВО йолаш венна Мержой Хьасан дIаволлаш дола таьзет, яхаш, дий-цар «Сердало» газетага Илдарха-ГIалан мэре.

«БIухочун таьзета баха хилар моттигерча администраце болхлой, Дидигананькъан Ахьмад хьалха а волаш. Мэра кодам бир венначун гаргарча нахага шахьара а цун бахархой а цIерагIа», - аьлар газетага.

Белгалду, мехка Кулгалхочо тIадиллача декхарах, Мержой Хьасана дезала эшаш дола новкъостал лоаттадергда, цу даькъе ахчанца а.

Парламента кулгалхочун кхетаче хилар Афганистана ветераний Союза, СВО гIалгIай даькъа керте латтарашца

Аькхенаькъан Марем

ГалгIай мехка балхаца ювзаенна кхетаче дIайихьар ГалгIай Республикан Халкъа Гуллама кулгалхочо ТIумхой Мухьмада, ТIемхой-афганций, иштта лаьрхIача операце ветерана

ний гIалгIай даькъа кулгалхошца МутаIаланаькъан Гурсманаца, Кьоастой Тарханаца.

Дувца оттадаь дош дар депутаташца бувзам лелабар, иштта кагирхошта ТIема патриотически кхетам бала

ра даькъерча гIалгIай филиало болх чIоагIбар.

«Тахан вай кагийнах кхыча республикай бIухошта нийсса шоай Даьхе лораеш латт СВО. Къайле йолаш дац, царца цхьана латаш ба Афганистана ТIема ветеранаш а. Шун масалах

царна гуш я ТIема говзал, паччахьалкхен декхар кхоачашдар», - аьлар Парламента кулгалхочо.

Цо белгалдир, кагирхошца юкъамоттиг хилар лоархIаме долга, цо чIоагIбу Россе Герзашцарча низий Iадаташ дозыйташ бола бувзам.

Шолжерча цхьан ишколах Россе Турпалхочун Хьоашала- наькъан Султана цIи тулларгья

Аькхенаькъан Марем

Россе Турпалхочун Хьоашаланаькъан Султана цIи лелаеш хургья, бIухо деша ваьгIа №7 йола Шолжа-Шахьара ишкол. ХIанз, ГалгIайчен кулгалхочо аларах, гулдеш да цу гIулакха дола каьхаташ.

«ЛоархIаме да дешархошта цунна карагIдаьннар хар. Сона хет, ший Даьхе бахьан долаш, къонача зIамигача сага дIаделар эггара дезагIдар - ший са, из лакхара мах болаш да», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

ГалгIайчен турпала, из дагалоацаш, сий дергда; Даьхен Турпалхой ди долаш - оагIой бетта 9-ча дийнахьа.

28-шу мара ца даьннача Хьоашаланаькъан Султана шийна уллуврча новкъоста хьалхара ший са Iодиллар лаьрхIаца ТIема операце мугIарашка моастагIчоа духьальэтта. Цунна, РФ Президента амарах, Россе Турпал яха цIи елар.

СВО дIайолаелча денз, цкъа луш дола ахча хьайицад 945 сага

Аькхенаькъан Марем

ЛаьрхIа йола операце дIайолаелча денз, 945 гIалгIайчен бIухочо цкъара луш дола ахча хьайицад, из вахара новкъостал да 400 эзар сом.

Мехка Кулгалхочун зарбан болх лелабараша яхачох, бейна

ча бIухой дезалашта иштта 300 эзар сом ахча, сагIийна дулхлу. Къаьстта теркам тIабохийт лаьтта далара хаттара. ХIанз укх сахьате, 455 лаьттан дакъа хьаькоастадаьд, кастлуш кхы а 170 Берда-Юрта дIадала лаьрхIад. Наьсаре 66 керда лаьтта вIаштIехьадаьккхад, хIанз цига эшаш дола каьхаташ кийчдеш я Минимумество.

Из новкъостал бIухой берашка а кхоачаш да, 537 бер берий бешамашка оттадаьд аргIанга хьежа ца дезаш, хIаьта 829 дешархо, мах боацаш, дIайха даар лоаттадеш ва.

Белгалду, моттигерча унахIенон Министерствос иштта вIаштIехьадаьккхар лорий новкъостал. Карарча хана 707 саг диспансеризаци

еш чакхваьлар, 715 саг лорашка чакхваьлар кхыча лазарашта. ЛерхIаш да СВО доакъашхошта, ветеранашта лаьрхIа лорий отделени хьаелла, цар могашал меттаоттаяра.

«СВО доакъашхошта деш дола гIулакх даим са теркама юкъе да», - аьлар ГалгIайчен Кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

4 КЪАХЬЕГАМА СИЙ

Наьсаре дIабихьар, «Со цIий дIалуш хургва» яха болам

Йовлой Ясмина

Наьсаре дIабихьар, «Со цIий дIалуш хургва» яха болам, из вIашагIбеллар ГIалгIайчен унахцIенон Министерство яр, яхаш, дийцар «Сердало» газетага шахьара администраце.

«Тахан духьашха енай со цIий дIадала, кIеззига кхера а кжерар, бакьда деррига а дика чакхдаьлар. Айс дика гIулакх дарах дог Гоздаьнна а доаккхал деш а я со. ХIанзчул тIехьагIа, со массаза ухаргья ухк боламашка дакьа лаца», - аьлар АТК болхлочо Дудурганаькьан Хаде.

Наьсарен администрацен, ЖХК болхлоша шоаш раьза болаш цIий дIаделар, из накьадаргда могаш боацача наха.

З.Б.Таркоева (5-ая слева)

Цун къахьегама лакха мах бир

ГIалгIайчен говзанча Саха (Якуте) Республикан унахцIенон дикагIа йола болхло я

Ший вахара никь гаьнарча Якуте дIабахьа безаш хилар Тутайнаькьан Аьсета цIерагIча ГIалгIайчен лорий колледже дийша яьнна Тоаркхой Беслана Зара. Ший дезалца цьхана цига профессу а караерзайир цо.

М. Е. Николаева цIерагIча

Кьаман центра барт болча къахьегама тоабо, дика хеташ, гIайцар из. Тоьал ха я цо цига болх бу, ший болх безаш а наха езаш а я из.

Дукхача шерашка цо хыйга кьа ца зувш дисанзар. Дукха ха яц Беслана Зарайна лакхара совгIат денна - «Саха (Якуте) унахцIенон гIорьяьнна болхло». Из

совгIат Тоаркхой Зарайна делар; цIаккха а кIаьд ца луш, цо дика къахьегарах, ший гIулакх дезаш хиларах.

Цо дIахо а цу дакь тIа лакхлуш къахьега лерхI, шийна ховш дар гонахьарчарца декьаш.

Тоаркхой Зарас яхачох, цун дика коллектив а нийсьеннай, безамца гIайцар из

шийна уллуврча лораша, цо дIахо а Юмаю Якути, цунга гIолла наха дIайовзаш йоагIа ГIалгIайче, вай кьам.

Беслана Зара дукхача берий нана я. Из хьож ший дезала гIалгIай культуран лоархIамедараш хьеха, моттигера нах, цар культура езаьлийта.

Дешархоша гойтар, тIема исторех шоашта фу хов

Гаьгенаькьан Марина

«Кьона патриот» яхача, кагирхошта тIема-патриотически кхетам луча моттиге кхетаче дIайихьар, Россе тIема истори дешархошта мишта довз хьожаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча викалаша.

Вай мохк дукхача тIемашка дакьа лоацаш хиннаб. Сийлахь-боккха Даьймехка тIом Россе эггара боккхагIа а наьха Даьхенцара безам гучабоаккхаш а хилар.

«Даьча хаттарашта жоплуш, №6 йолча юкьерча ишкола дешархоша теркалдир 1941-1945 шерашка хиннар, вай мехка исторен чу цIераш йитача тIема турпалхошта бир цар дукхагIа теркам», - аьлар хоамо.

Юххера а, бераш хьежар Калашникова автомат вIашагIьяккхарга, юха вIашагIйолларга. ДикагIа болча доакьашхошта грамоташ елар.

ГIалгIайчен Iаьдал наркоманеца кьовсам лоаттабеш да

Аькхенаькьан Марем

Магасе дIайихьар наркотикашца кьовсам лоаттабара йолча комиссе кхетаче, цига дийцар хоамашка гIолла наркотикашта духьалара кьамаьл кагирхошта юкье доаржадеш хиларах хьабоалача пайдах.

ГIалгIай Республикан, Пачахьалкхен зарбан болх лелабераша беча хоамах, дукха ха йоацаш дIабихьар вахара-психологически тохкам 136 ишколе, 18-тта колледже. Хаттараш деннача 29 эзар сага юкье 1700 совгIа сага гойтар воча наькь тIа валара тIакхувш хилар. Цох дола бакьдар дIадахьийтад унахцIенон Министерстве, дIахо цу моттигашца болх бергболаш, уж лорашка чакхбоахаргболаш.

Дика дакьа лоацаш я наркоманеца кьовсам лоаттабара юкье кагирхой гIулакхех йола Комитет а. ЛоIамхой тароний центраца дукха герга истолаш, лекцеш, кхы болх дIахьу.

Цунца цьхана вахара бувзамашка, СМИ зулама духьале яра болх а дIахьу, цул совгIа юкьарча пайдане болча балха юкьекхувл кагирхой.

Миннаца ший арIарIа телевиденеца цьхана болх бу, наркоманена духьала массайолча

моттигашка болх боаржабеш.

«Наркоманеца кьовсам лоаттабе беа шейолча юкьара болх беча моттигаша, из цу дакь тIара хьал аттача даккхара эшаш ба. ЛоархIаме да, сага са а иштта дегI а хIалакдеча цу ийрчача

гIулакхаца кьовсам лоаттабара беррига нах юкьебалар; дешара моттигаш, балха тоабаш, юкьара цьханкхетараш, бахархой шоаш хила беа цунна тIехьа», - аьлар ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматананькьан Махьмуд-Iаьлас.

«Ткъамаш длаъха да цар...»

Каьхат яздар денга

Гарчакханакъсан Сали

Укх шера оаглой бетта 7-гIа ди каьхат яздар ди санна дез-деш да. Хетаргахьа, саг хуле тамаш я, цкъа яздаь а каьхат ца яз деш. Уж тайп-тайпара да: доттагIалах долча дешаех дйза, безам бувцаш, тIема сагото яхьаш, Iаьдала тIавехаш, дерригаш а дийца варгвац. ЗIамига волаш, са а яр из оамал. Каьхат а яздийя, гаргарча сагага из дохьийташ. Сона дикахетар а деш, цунна духьала жоп лураш а корабоегIар. Боккха кхаь хулар тIехнахьа тIалотаяьча маркаш тIа герга мухьар оттадаь каьхат кхаьчача. Наьсарен кхалел арахьа бахача нахага дохьийташ хулар са каьхат: даь-йишийга, берий салоIаца лагере байзача кхьча кьмак болча дешархошка, новкъосташка-позташка, Iаьдалга язде дезаш а ха оттар. ТIехьардараш лоткъама каьхаташ дар. Иштта бера хана бокьонца тешар Гор-Дади хиларах а, из дунен цъхан йисте вахаш хиларах а. Цунга а яз деш нийслора цу тайпара каьхат. Садараш мо дола каьхаташ цунга миллионаш яз деш хинна хургда, цудухьа жоп дала кхоа ца веш вусар Гор-Дади.

Дунен тIара эггара гIайгIанех дола каьхаташ да аьнна хет сона тIем тIара доагIаш хинна кхо са бараш. Хийла нана, йиша, сега елхайй цар чулоацемо, царех дуккхачарна дайзад бIаргах Юлегалача хин дозал, кьахьал. Цу тайпара каьхаташ кIезига ихадац вай республике бахача нахага а. Масала, царех да зIамига бераш долаш хиннача БIарахой Лемкайга тIем тIа мар де доацаш вайнав аьнна дена каьхат, иштта де доацаш вайна хиннав Сурхо тIара Исмейланаькъан Махьмад, цу тIем тIа байнача Боканаькъан Хизарий Iаьлийи гаргарча нахага а даьхкад сагота каьхаташ. Из мугI кхы а дIабIаьхбе йиш яр.

Бакьда тIем тIара доагIа деррига каьхаташ хиннадац саготонах дйза, цъхачар ди-

кахетар, кхаь бахьаш хиннаб. Цар хоам беш хиннаб воI, воша е мар могош-маьрша болга; уж, моастагIа вохавеш, дIахьалха болхаш хиларах. Цу тайпара каьхаташ ший дезалга яз деш хиннад политрук хиннача Заьзгакъонгий Хьусена Бахьаудина, Тутайнаькъан Аьсета, кхьчар. ТIема ханара каьхат да Оздой Османа Наьсарен кхален газета тIа кепатеха ший воша-лётчик Оздой Мурад вувцар а. Из деша безам хул юха а юха а. Денал долча цIеэскархоех доаккхал деш хиннад гаргарча наха а мехкахоша а. Деш вай из: «Са воша Оздой Мурад зIамига волча хана денз, тIема гIулакх Юмаде безам болаш вар. ТIема Iилмашта юкье цунна деза денар гIетташ йолча хIаманца дувза деннар дар. Цо оалар: «Лётчик хила безам болаш ва со, Советски Союзу Турпалхо-чоа нов. Чкаловна тара хилар духьа». Цун уйла кхоачахилар, комсомола болхлоша моговарах, из лётчика гIулакх Юмаде вода. Из дешаш а хиларах, коммуниста кхеваш а хиларах, мел хала яле а, ший балха говзал Юмаь, са воша хIанз вай сийлахь Даьхе лораеш ва.

Фашистски Германе, вай мохк бовхар духьа, эхь дайна тIом болабаьб. Цу бIехалашца тIом беш болча цIеча эскара кулгалхоша са вошас Мурада турпалал гойгарах, Щеча Седкъан орден енна. Тхо чIоагIа гIаддигар цунна орден яларах болча хоам. Оаха доккха баркал оал вай Паччахьалкхенна а Щеча эскара хьалхалаттарашта а, тха воIа а вешийна а цу тайпара совгIат даларах. Тхо тешаш да Мурада дIахо а фашистий гIаьрхошта кьахетам боацаш еттаргхиларах, Сталина мехка байракх цо лакха лотааергхиларах.

Оздой Осман.

Цу каьхата кепатеха хиннай 1943 шера арадаьннача «Наьсарен колхозхо» яхача газета оагIонаш тIа (№20. 08.07).

ХIара дийнахьа тIоарска тIормеш дйза каьхаташ дIаюха кхухьаш лелар са бера ханара почтаIонаш. Цкъаза халха а ваьккхе мара хьа а луцар. Хетаргахьа, эггара

дукхагIа а безамегIа а дола каьхаташ да хьамсарча наьнага яздараш. Фу хургда наьнал бочагIа, хьамсарагIа? цудухьа массаза корабоегIа цунга ала хоза, дог хьоаста дош. Укхаза дагаух сона эрсий поэтэ Есенин Сергейс «Наьнага яздар каьхат», Янданаькъан Жамалдас кхелла «Сагот ма де» яха байташ. Мел хоза, сатедеш дек гIалгIай поэтэ дешаш:

«Сагот ма де, ва нани,
Сагот ма де;
Дага ма валла со гаьнна
агахьа;
Корах арахьежаш,
Дог ма лозаде,
Йоккха хинна, кьаеннача
дийнахьа.
Ма хьежа, ва нани,
Моакхача морхашка,
Тавьзегара йоагIаш мо уж
сагота я хьона;
Ма хьежа, ва нани,
Сигаларча седкьашка,
Даь-сесага дог санна уж
шийла да хьона...»

Йоккха моттиг дIалоац вай вахаре безамах долча, йоIаи зIамигача сагаи юкьерча бувзамех долча каьхаташа. Уж а яздар хила тарлу прозаца а поэзеца а. Масала, дерригача дуненна довзаш да Пушкин Александр Сергеевича «Евгений Онегин» яхача романа тIара ТатьянагIа яздар каьхат.

Безамах долча каьхата тIа вIалла дош ца хила а тарлу. Царех цъхадараш сурта хьисапе кхелла а хул. Масала, дега сурт диллар безам ба, дегах чакхдаьнна тIаьск – безам. Цъхаволча сага, тIаьск а дийя, цу тIа варIаш водаш ше а ву. Къаьстга а моде да ингалсий меттала безам дIахайташ дола дош яздар «I love you». Деррига хIамаш тишлуш, кьалуш да йоах хьаькьал долча наха, бакьда безам цIаккха кьабалар фуд ховш бац. Цудухьа безамах дйза каьхаташ яздар тайп-тайпара ханаш йолча наха. ХIанз а язду хургда уж, бакьда царгара доал дуккхача даькье дIадаькхад интернета тайп-тайпарча сайтташа. Хьалха лаьрххIа бетта чу а делле дохьийтар газетата, журналага, хьакимга дохьийташ дола каьхат, хIанз электронни адресах дIадахьийта мара дезац. Хьалха нах кхувлача цIермашина

вагонашта юкье хулар почтан вагон, цар дIа-юха кхухьар посылкаш, бандеролаш, каьхаташ. Кхьметтел каьхата бетташ тIа яздар хулар «Авиа» яха дош, цо хьахайтар дохьийташ дола каьхат «ткъамаш» долаш а самолётата хьош а хилар. ХIаьга а интернет котъьаннай укхаза; моллагIа хоам сихагIа беш хиларца а, каьхат лоацача хана дIакхоача деш хларца а.

Каьхаташ хул каьхата тIа яз деш, кIада тIа, пен тIа, И тIайижача кора тIа яз деш. Iан замалахьа зе йиш я автобуса кора тIа пелгаца яздар «Привет», «Сих ма ле», «Iайха Iойила машин», «А», «ХIаа». Сурташца беш хоам а хул цу тайпарча кизга тIа гуш. Каьхаташ хила йиш я дIаьха, лоаца, заказной, кьайле йоацаш, кьайле йолаш. Укхаза дагадох сона «Каьхат» («Пакет») яха сай бера ханара кинофильм. Цига цIеэскархо Пётр Трофимов вохийт Будённе штабе кьайле йола каьхат ийце, новкьа кIайгвардейцаша дIалоац из. Мича хьоргда каьхат, моастагIашка дIалацийта йиш мичай из? Золотухин Валере (керттерча турпала юхь ловзаяь артист) Ючудаа лоархI из, шийх боалла мухьар тоIадаь кIув а тIехьа. Духьа беламе моттигаш йолча цу кинолентах комеди аьннад.

Иштта кьайле йола каьхаташ разведчикаша рацеца кхухьийташ хиннад, из дика гуш дар Зорге Рихарда хетадаьча фильм юкье, цу тайпара моттигаш духьа я «БIаьстенцара 17 моттиг» яхача, полковник Исаевна хетадаьча Лиознова Татьянас даьккхача кино юкье. Вайна массарна дагавоагIа аьнна хет сона разведчик хинна Штирлиц, цун радистка. Цу тайпарча, шифра хьисапе кхухьийтача каьхаташа чIоагIа гIо деш хиннад советски эскарэ, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема хана.

Каьхаташ язде йиш я моллагIа меттала: эрсий, Iарбий, желтий, румий, французий, ингалсий, и. кх. дI. Уж хул гIалаташ долаш а доацаш а. Цъхаволча сага яздар каьхатацара гIалат зувш а хилац, цун чулоацемо беррига теркам тIаозаш хиларах. Са даьда вар 1890 шера ваь. Хьужаре деша ваьгIавар из, бакьда иш-

коле ихавацар. Ше Юмадаьдар цо эрсий йоазув, арахьа хилча цо дайтача каьхатага хьожаш, дешаш цун хатI (почерк) езалора сона чIоагIа. «Ш» яха алап долча массаза кIалха така хьокхар цо, из кхьчарца тувладергдоацаш; «Т» яха алап яз деш, лакхе така хьокхар. ДIадоладеча хана, цъхан кепара доладора цо хIара ший каьхат: «Хьалхарча мугIарца, аз шуга массанега саламмоаршал дайт. ШоллагIа мугIарца се могош-маьрша волга дIахайт...» Цун йоазонца-ра гIалат бIаргаша хьалацацар, воккхача сагацарча безамо хьулadora из. ХIаьга цъхаволча сага даь гIалат геттара беламе хул. Цу тайпара дар Меданаькъан Мустафас дешаш хинна «Каьхат» яха беламе дувцар. Доагорах вахачара каьхат яздар гIалгIацо, «ший да венна, ахча да укхаза» ала венна; «отец умер деньги есть» аьнна яздар хиннад.

Цъадола каьхаташ хул наьха садуаш, масала, судера ухараш. Iаьдало каьхаташ хьаденна дола лавтта дIадаккха гIертташ, е харцахьа газах ахча тIаяздийя, е вIалла бехк боацача сагах дегабуам бийя, тIакхувл из полице, суде, хьакимаш багIаца цIеношка. Ше бакьволга бокьонца дIахайта валалехь, духьа ший садаа дезаш хул цъхаккха хIаманна гунахьа воаца саг. Цу тайпара моттигаш а нийслуш я вай вахаре.

Къаьстга каьхаташ яздар тIера ба ишколе деша багIараш. Цар ботт боацаш, бурилг йийя йохьийт шоай дагалаттар тIаяздар тетрада листах хьаьккха йист. Из хьехархо-чо дIалацар кхераш а хул, разведчикий хоамаш цу тIа долаш санна. Цар тIа тайп-тайпара хоамаш хул: «Кхоана ишколе йоагIаргий хьо?», «Сочинени язъьийи Iа?», ийрча сурт а дилле, цунна кIалха хьехархочун ци язъеш а хул. Цо хьахайт из хьехархо царна гоама йолга. Со эггара чIоагIагIа вийла каьхат дар б-ча классерча цъхан йиIига вокх йиIигага яздар. Духьа ха я из хинна-м. Цу тIа яздар: «Согара мар ваьккха йоалл хьо?», Мишта веларгвац цу тайпара каьхат Юдийшача?! Каст-каста хул кIаьнкаша йиIигашта, йиIигаша кIаьнкашта Юттараш еш дола каьхаташ, цар тIа яздар хул кIаьнкашка: «Iовдал», «ЭгIаваьр»; йиIигашка: «Етт» (корова), «Газа», «Маймал», иштта кхьидараш. Уж ценхашта каьхаташ дац, пхи минот ялале дIадоал берашта юкьера цатоамаш, довшаш.

Каьхаташ язду ди дез деш, сона ала лов, цIаккха во кхаь бахьаш дола каьхат ма доагIалда цъханна фусаме, даим дегагIоз, дикахетар дахьалда цар шоаш доагIаца хIара цIенна.

Наьсарен мэра моттигашкарча кулгалхошта тIадиллар наькъаш тоаделга

Аьхенаькъан Марем

Хоза хаоттам эттача Наьсаре дIаболабергба наькъашкара кIоагаш дIадикъара болх, яхаш, дийцар цигарча зарбан болх лелабераша. Наьсарен кулгалхоцо Оздой Руслана тIадиллар, уж балхаш хIанз дIадахьар, хьалха бIаьсти е гурахьа мара дIахьош дацар уж.

Из болх дIахьош геттара а чIоагIа терко тIаяхийта езаш ба чIоагIагIа бохабаь никь. ХIанз Аьлтий-Юртарча Малсагананькъан урам тIа из болх дика чакхбаькхаб. Мэре яхачох, тоадара доккха балхаш дIадоладергда бIаьсти.

Эккажкьонгий-Юртарча ишкола дешархой, газ хьаухаш хиларах, дешара тIерабаьхар

Йовлой Ясмина

Котельнешка хьожаш, Наьсарен-Шахьаре а Наьсарен кхале а гIолла тIахьожам лоаттабара отдела воккхагIа волча инспектора Понгананькъан Заьлмахас, газа хьадж хьакхетар бахьан долаш, 112 оолача номерах телефон техар, цул тIехьагIа сиха 400 бер а хьехархой а цигара арабаьхар, яхаш, дийцар газетага ГIалгIай Республице гIолла йолча МЧСа зарбан болх лелабераша.

Цул тIехьагIа, ишкола даькъ тIа цун бахьан лохаш комисси хьежача гучадаьлар, араьхара лаьттан кIалхара газа турба тоаеш хилар. Арара хьачуений газа хьадж классашка, хетаргахьа дийлла латтача корех. Цул тIехьагIа, газови гIулакха болхлошца цIаькха а хьежар газ хьаухаш моттиг йий, тIаккха комиссе йистебаькхар ший болх.

Газ ца йоагIилга шоашта дикка хоалуш хинначул тIехьагIа, хьехархой а бераш а юха шоай классашка чубахар, дIахо занятеш дIаяхьа дагахьа.

Наьсарен яхархочоа, «Нахацара къамаьл» долаш дехар даьчул тIехьагIа, квартира елар

Аьхенаькъан Марем

Наьсаре яхача Малсагананькъан Гайнас, «Нахацара къамаьл» яха передача дIахьош, ГIалгIайчен кулгалхоцунга Келаматананькъан Махьмуд-Гайлага дехар дир ший вахара хаттар кхоачашде, аьнна. Ше ха яха хиларах, ийслагIа

гIата тIа яха чIоагIа хала дар цунна.

«Из я СВО доакъашхочун нана, вай Даьхе лораеш ший вахар Юдиллар цун воIа. 50 шера къахьийгад Кьоасама Гайнас наха эшаш болча дикача балха тIа, гIалгIай мотт, литература хьехаш», - аьлар вахара бувзамашка гIолла

мехка кулгалхоцо.

Белгалду, из чухаш долаца хьалхагIа тишденнарех лоархIаш дар. Тишгьеннача фусамашка нах кердача фусамашка баха ховшбара йолча программах цун кхаьча фусам 9-ча гIата тIа яр. Ше ха яьнна саг хиларах цунна унзара хетар, могош а яцар цу чу яха.

Цунца дувзаденна, Келаматананькъан Махьмуд-Гайлас декхар тIадиллар, цу кхалсага дикагIа хургйола фусам ле, аьнна. Из сиха кхоачаш а дир, кастлуш Малсагананькъан Гайна хоза тоаяча квартира чу пхелагIа гIата тIа яхаш хургья, чура цIенче шозза йоккхагIа а я хIанз - 100 кв метр.

Паччахьалкхен филармоне керда гIишло хьалъеш я

Султигананькъан Йоакъап

«Культура дегIайоалаяра» яха паччахьалкхен программа кхоачашъеш, ГIалгIайчен гIишлон Министрствон заказах мехка хьалъеш я керда Пач-

чахьалкхен филармоне гIишло, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республицан гIишлошьяра боахаме.

«4000 квадратни метр йола из йоккха гIишло 800

саг чухошаш хургья. Из РФ Президента Путин Владимира тIадиллача декхарах хьалъеш я.

ЛоархIаьме вахара гIишло хьалъяра болх дIаболабир 2023 шера ардара бетта, лаьрхIаьчох из йистебаргба

2026-ча шера.

Карарча хана, болхлой тIера пенаш хьалдотташ ба.

Республицан вахаре керда паччахьалкхен филармони хьалъяр лоархIаьме да. Цу чу дIахо къахьегаргда начIал долча говзанчаша.

ГалгIайченна 60 млн сом лургда, берий ахкан салаIар тоаде

Аьхенаькъан Марем

ХьатIадоагIача шера, республикан 60 млн сом ахча лургда берашта лаьрхIа йола салаIа моттигаш дикагIа дегIайоалае. Из ахча грантах луш да, РФ дешара Министертвост дIахьош хиннача яхье толамаш дахарах.

Республикан Кулгалхочун зарбан болх лелабераша яхачох, хьалде лерхIаш да 900 кв метр йола ший модульни цIа, уж да 98 сага лаьрхIа, хьалдергда «Мехкадаьтгахо» яхача берий лагере. Цига керттера теркам тIабохийтаргба берашта дика хьалаш хилийтара, уж хьалде

лерхI цаI йолча дизайнах.

Цул совгIа, цига хьаелла лерхIаш я «Авангард» яхадешара - методически центр, бIарчча шера дIахьош хургья цу моттиге тIема-дешара хьетаченаш.

«Цу тайпара берашта салаIа а деша а таро йола моттиг хьаеллар вай керт-

тера декхар да, лоархIамеча декхарех лархIа дезаш а да. Сона хетачох, модульни отелаш хьалъяро берашта дика салаIа таро лургья. Иштта атта вIашагIдолла йиш йолаш из хиларах, бераш а цига дукха хургда салаIаш», - аьлар ГалгIайчен Кулгалхочо, цу темах лаьца дувцаш.

ГалгIай мехка кхоачашъеш я «ПРОМ-тур» яха проект

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIай Республикан кагирхой цьанкхетарий ЦIа кхоачашъеш да «ПРОМ-тур» яха проект, из лаьрхIа я кхувш йоагIача вай тIехьено тайп-тайпарча даькъ тIара болх Iомабергболаш, уж кьа-хьегаме тIера хургболаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цу организаце.

«Цу проекта чуйоагIаш аргIанара экскурси дIайихьар Шолжа шахьара Дукха говзалаш Iомаеца колледже. Тарыхий дегIаахара Академе хинначул тIехьагIа, студентий таро хилар деррига юкьедоаладаь кердадарашго, цу даькъ тIа IT говзанчаш Iомабар мишта хургда ха, - аьлар ГалгIай Республикан кагирхой ЦIен кулгалхочо Ведажанькъан Зоврбика.

Царна дийцар таханарча заман дешар мишта дIахьоргда, цо наьха сакхетам мишта лакхбу, кердадар лахара а тоабашца уйла яр мишта хул. Из дIахьокхаш хиннараша терко тIаяхийтар хургйолча профессена, дешара даькъ тIа кьердаш хургдолчоа.

Гажарий-Юртарча №3 йолча юкьерча ишколе, математикан Ди хилар

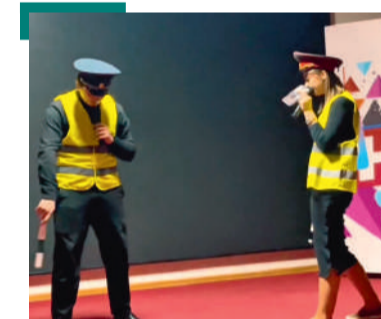
Коазой Мадина

Шолжа кхален Гажарий-Юртарча №3 йолча юкьерча ишколе, аргIанара йоаца урок дIайихьар, из хетаяь яр математикан Денна. Карарча шера оагIой бетта 1-ча дийнахьа денз, Россе белагалдеш да из.

Дешархошта хьалхадаьккхар, математика атта доаца декхараш кхоачашдара лаьрхIа дIоагIа долга,

иштта доккхий Илман балхаш дIадахьара ца хилча баргбоаца гIирс а ба из.

Математикан формула новкъосталца кхоачашде йиш я теореца дувзадenna дешаш меттел, шийна ховш дар, нийса уйлаш еш хилар, уж шоайла вIаший нийса хотташ хилар. Нагахьа санна математиках дикка кхеташ хилча, цо кхы а кIоаргагIа вуг дувцача Илманга, хьалха ховш цахиннар довзарга.

Шолже КВН студентий лига хилар

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIай Республикан кагирхой цьанкхетарий ЦIено дIайихьар Шолжа-Шахьаре сакьердаме, атта хIама дагадохачар (КВН) студентий лига, аьлар «Сердало» газетага из болх вIашагIбеллараша.

«Кагирхой массайолча оагIорахьа дегIаахара йола программа кхоачашъеш, яхье дакьа лоацаш хургбараш хьахержар ЦIерца кьовсам лоаттаберий колледже. Бегашта даьккха гойтар студенташа зIамига халахетар эттача, наха из мишта тIаэц. Хьожаш хиннараш а цецбаьлар цар из селлара дика кийчо яь гойтарах», - аьлар газетага.

«Тхо тешаш да, кагирхоша шоай начIал гойтара йола таронаш цу проектага гIолла гойтаргхиларах», - аьлар яхьан кхелахоех йолча Овшанаькъан Маккас.

ГалгIай паччахьалкхен университетете чакхдаьлар, «Дошо гуйре» яха цIай

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIай паччахьалкхен университетете Магасе, чакхьяьлар «Дошо гуйре» яха фестиваль, яхаш, дийцар «Сердало» газетага из болх вIашагIбеллараша.

«ХIара шера дIахьош йолча кхетачене студенташа гойтар; тхан хIамаш яра, даар кийчдара начIал. Ерригача факультета тоабаша шоаш хьабеча гIирса маIан дувцар, даар мишта кийче деза хьагойтар. Хьамсарча мехках дола дувцараш юкьедоаладир дешарца ювзанна викторина дIахьош», - аьлар ИнГУ кепайоазон болх лелабераша.

Кхадж тессача гуш дар ГалгIай метта, литературан даькъа викалаш котбаьннилга.

«ГалгIай Республикан наркоманена духьаларча канало» дувц, цу зуламца кьовсам лоаттабарах

Султиганькъан Йоакъап

Вахара бувзамашкара керда канал накъаяргъя ГалгIай мехка наркоманеца кьовсам лоаттабара, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан МЧСо.

«Бокьонаш телхаеш, наркотикаш йохкаш а лелаеш а хилара хьал юхатохара, цунца кьовсам лоаттабеш дIахьош бола болх пайда боалаш хилийтара, кагирхошта юкье лерттIа, нийса вахара никъ лелабара, цар могошал лораяра хьакхеллай «ГалгIай Республикан наркоманеца кьовсам лоаттабар» яха канал», - аьлар хоамо.

Мехка бахархой тIахьех цунна язбалара, цу лоархIамеча гIулакха юкье дакъа лоацаш хилара укх оагIон тIа: https://t.me/antInarkos_r1.

Цу тIа шоана гургда моттигерча Iаьдало массайолча оагIорахьа из зулам юхатохара дер; цул совгIа, цига гIолла го йиш я юкьарча моттигашка, кхьдолча боахамаша, из социальни во вайна юкьера дIадакхара мишта кьахьег.

«КIай дохьаж» яха во лазар дIа-юха ца даржитар, республике тахан керттерчарех да. Вайна ма харра, наха цу тайпарча унзарча гIулакхага гIолла шоай вахара таронаш тоаю, шоашта могор ду цу юкье кагирхой баха гIерташ. Цудухьа тахан вай царна духьальотташ хиларо мара из зулам юхатохаргдац. Вай хьамсарча мехка кхоаненна Iалашо яра деш да из.

Бокьо йоацаш, хьу тийда моттиг гучаяьккхар

Коазой Мадина

Шолжа кхале хьун боахам болхлоша гучаяьхар, хьу тийда хинна моттигаш. Цул совгIа, тIехьа прицеп а йолаш, тийда хинна хьу тIайолаш трактор а корайир, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан Iалама Министерствос.

«Карарча хана, тохкаш да цу трактора да а, бокьонаш телхаеш из хьу тийдар а малав. Цига даь йозош, оттадаь каьхаташ дIадахьийтад бокьонаш лораерашка, цу гIулакха бекевар жоп дала дезаш хургва», - аьлар Iалам лорадераша.

ГалгIайчен кагирхой комитет гранташ йоаха болх дегIабоалабеш я

Габьенаькъан Марина

ГалгIай Республикан кагирхой политикан, туризма Министерствос гранташ яхара бола болх дегIабоалабу, кхувш йоагIача тIехьенна юкье. Цу тайпара, цу боахама болхлоша дIа-юха а ухаш, се-

минараш ю, яхаш, дийцар «Сердало» газетага из болх вIашагIбеллараша.

Юкьарлонца бувзам лелабара, гранташ яхара йола политика лелаяра йолча отдела керттерча говзанчас Пулой Аминас яхачох, цар из дIадовзийт де-

шархошта а иштта студенташта а, вахара проекташ оттаяра новкьостал ду.

«Укх деношка, кагирхой политикан, туризма Министерствон викала шиь дешара оагIув дIайихьар, берашта цу даькъ тIа керттердар до-взийташ: керттера уйла йолаш,

безам болаш, кьахьегаш», - аьлар тха газетага.

Белгалду, из тема кIоаргагIа йовза безам бараш мехка столицерча кагирхой вIашагIбетталуча фусаме хьабакка йиш йолаш ба, е шоай дешара моттиге шоашта эшаш вола саг хьавеха а мегаргва.

ГалгIайчен дешархой Анапе дIахьоча Еригроссийски яхьа доакъашхой ба

Габьенаькъан Марина

ГалгIайчера викалаш ба Еригроссийски тIехьарча яхьашка дакъа лоацаш, дешархой саг кIалхарвоаккхаш йолча тоабашта юкье дIахьош яр уж.

Карарча хана бераш Анапе дIадахад, цига дIахьоргъя хьажа догдагIаш йола яхьаш, яхаш, дийцар «Берий наькъаш» яхача Еригроссийски проекта зарбан болх лелабераша.

«Эбарга-Юртарча №2 йолча юкьерча ишкола дешархоша цига дакъа лоацаргда, кулгалхочун, кхетам балара даькъ тIарча хьехамчас Овшанаькъан Индирас кулгал а деш. Яхь вIашагIбеллараш хьо-

жаргба берашта чоалхане хьал эттача де дезар хьалхадаккха; цу кьовсаме Россе ериггача моттигий кIалхарваккхара тоабашта юкьера чIоагIагIбараш белгалбергба», - аьлар хоамо.

Унахціенон министерствос 2025-2030 шерашка лорий болх тоабержбола программа кийчъяь

Аьхенаькъан Марем

Республикан унахціенон Министерствос, РФ Президента тІадиллача декхарах; вІашагІеллар унахціенон болх тоабара йола программа. Из пхе шера кхоачашъергья; «ДІаьха, хьинар дола вахар» яхача къаман кердача проекта чуйоагІаш.

ГІалгІайчен Кулгалхочун зарбан болх лелабераша хоам баь хиларах тарра; цъхан шера Іаьлий-Юрта дарбанче хьальья йоаккхаргья, иштта Чамалха фельдшерско-акушерски пункт а е лерхІаш я. Цул совгІа, таханарча заман лорий ГІирс, хьалхарча аргІагІа эшаш йола автотранспорт эцаргья.

2025-2030 шерашта лаьрхІача программанна чуйоагІаш лораша къахьег моттигаш тоае лаьрхІад; керда ялх дарбанче хьальергья, иштта хьалье лерхІаш я 12 юртарамбулатори. Йолаш йола пхи дарбанче цѐнхаштта тоаергья, иштта хьалхарча мугІарашка 500 ГІирс, автомобилаш, дІаюха лела комплексаш эцаргья.

«Россе Президента из декхар тІадиллад мехка лорий хьалаш дикал йолаш хилийтара, массанега дІаххоачаш уж хургдолаш», - аьлар ГІалгІайчен кулгалхочо Келаматананкъан Махьмуд-Іаьлас.

Цо иштта белгалдир, укх тІехьарча пхе шера лорий хьалаш республике дика хувцаденна хилар дикача оагІорахьа. Иштта дале а, дика болх вІашагІболлара эшаш ба унахціенон балха дика говзанчаш.

ГІалгІайчен РКПЦ хилар лорашта бола говзанч-хьехам

Коазой Мадина

Республикан клинически бераш деча моттиге дІахьош бар республикан лорашта лаьрхІа говзанч-хьехам, цо тІахьехар лорий говзал Юмаяра. Тахан дІабихьа говзанч-хьехам хетабаь бар, ханал хьалха бераш дара, тайп-тайпара ха яьннача

кхалнаьха могошал тоаяра, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ювцача моттига лораша.

«Ший ГІулакх довзаш хилар лорий балха корта ба, цудухьа республикан перинатальни центро цу деша хьалхарча аргІагІа боагІаш бола теркам бу. Тха дешара центра даькъ тІа каст-каста хул говзанч-хье-

хамаш, цо таро хулийт лорий балха говзал лакхье.

Тхо тешаш да, говзал лакхьеш бола болх каст-каста дІахьош хиларо, лорашта ховш дар кхы а дукхагІа совдоаккх, цунца цъхана дарбаш деча наха деш дола лорий ГІулакх тоаде таро хул. Говзанч-хьехам дІабахьаро иштта таро лу, халача хьалашка деш

дола лорий новкъостал тешшаме дикал йолаш хилийта.

Лазар хьакхетале бе беза болх бар, ший ханнахьа лазар гучадаккхар - из керттердар да бераш деча центра балха. Наьна а бера а могошал хилар да эггара хьалха лораша дезар», - аьлар РКПЦ кертерча лора Хутенаькъан Мадина.

Илдарха-ГІалан поликлиниканна юхе, ГІашлой никъ биллаб

Гаьгенаькъан Мартина

Укх деношка, Илдарха-ГІалан бахархоша даьча дехарах, шахьара поликлиниканна юхе Юбиллар ГІашлой никъ, яхаш, дийцар «Сердало» газетага «Даьхен лорбой» ганза ГІалгІай филиале.

«Из лоархІаме моттиг тоаяр дийхадар тІема ветерана нанас Чахкенаькъан Райшата, «Даьхен лорбой» ганза болхлочунгара, вахара хьашташца болх

лелабеш волча Темарханаькъан Іийсайгара. Из хьал дайзачул тІехьагІа, Илдарха-ГІалан мэрэ Дидиганаькъан Ахьмада тІадихьар из дош. Шахьара кулгалхочо тІадиллача декхарах сиха Юбиллар асфальта никъ», - аьлар газетага.

Тхога хоам баьчо яхачох, никъ тоабачул тІехьагІа, цъха дакъа чоагІа дохадаьдар. Из наха дагадоалаш дар, цудухьа, шоай лоаме а боацаш, новкъа лелара бокъонаш телхаеш бар уж.

ГІалгІайчен журналисташ хьех, «ПРОгаз» яхача хьехе дакъа лаца

Султиганаькъан Йоакъап

«Газпром межрегионгаз» филиала болхлоша вІашагІеллар «ПРОгаз» яха яхь. СМІ оагІонаш тІа газача Іалашо ярах, из чуйилларах лаьца дикагІа даь йоазув белгалдоаккхаш хургда, яхаш, дийцар «Сердало» газетага «Газпром межрегионгаз Назрань» оалача ООО говзанчаша.

«Цу хьанна чудоагІаш, оаха журналисташ тІахьех «ПРОгаз» яхача темах лаьца кхоаргагІа дувцара; газ чуйилларах, из лелаярах, цун кхерамзленах, из лоатаярах дола хаттараш цар овлан-

гара хьальайдарга сатувс оаха», - йоах хоамо.

Белгалду, таханарча заман сага вахаре ца хилча яргІоацаш а массайолча оагІорахьа эшаш а я газ. Цо Іалашгю вай ценошка йІовхал, из иштта эшаш я предприятешка, квартирашца, урхалленашка, из экологически хургдолчун лоархІаме оагІув я.

Пайда хьабаргболаш вІашагІеллача яхьа доакъашхоша хьагойтаргда шоай начІал, балха боарам, иштта царна лургда мах бола совгІаташ, цу юкье «Газпром межрегионгаза» кертерча кулгалхочунца Густов Сергейца ПМГФ-2025 даькъ тІа хургдола вІашагІкхетар а долаш. Из

хІара шера дІахьош дола шоайла хетар дІаюха алара къамаьл да, цул совгІа, цу даькъ тІа бувзам чоагІа а бу цо.

Шоаш кийчбаь болх хьабайташ, тайп-тайпарча СМІ викалаша дешархошта керда хоамаш довзийтаргда, газах а вай кхоанарча вахарах а лаьца.

Цига дакъа лацарах бола хоам ха йиш я лаьрххІа йолча компане сайта тІа дехар дуте.

Яхьан хьалаш, дехар мишта хила деза, кхелахоох, яхьан чакхенах кепе тохаргья сайта тІа <https://mrg-online.ru/>.

Котбаьннараш белгалбаргба укх тайпара:

- телевидене, видео ГІолла

дикагІа йола сюжет;

- дикагІа йола кепе теха материал;

- хоамий агентстве ГІолла дикагІа йола материал;

Интернете ГІолла дикагІа йола публикаци;

- вахара бувзамашка ГІолла дикагІа йола материал;

- радио ГІолла дикагІа йола материал.

Темаш:

- РФ моттигашка газ чуйиллара, газача Іалашо яра программа дегІайоалаяр;

- йоацача дІахо чуйолаш йола газ (кхы тІа вахара моттигашка газ чуйиллар);

- газ лоралуш лелаяр;

- газ лелаярах ший ханнахьа мах дІалуш хилар;

- «газпроммежрегион газ» ми-чахьа я наха дІахойташ хилар».

Дехараш, материалаш хьаэцаргья 01.11.2024 шергара дІаболабелла, 01.08.2025 шерга кхаччалца.

Керттера хила дезар да, лоархІаме, ше морг кхы йоацаш, бакъдар дувцаш, дикал йолаш, еша догдоагІаш материал хилар.

ГІалгІайче дукха да газача дувцаденна дувца, хІаьта СМІ викалий из тешшаме а хургда, цудухьа дика яздаьчох моттиг яккха йиш йолаш ба журналисташ цу хьехе.

ГалгӀайчен туристий даькъ тӀара хьал тоалуш доагӀа, цкъа хиннараш цӀаькха боагӀаргболаш

Султиганькъан Йоакъап

Туризм дегӀайоалайра даькъ тӀа лерхӀар, моттигерча экономика керттера дакъа хиларга диллача - из нийса да. 90 шерашка, вай республикан паччахьалкхен Ӏаьдал чӀоагӀлуш мара ца доагӀа хана, вӀалла а йоацачара вӀашагӀлолаш яр промышленность, АПК дегӀаахара оагӀонаш, иштга дар дика говзал йола болхлой кийчбечара хьал, туризма эша таронаш хьакхоллар, уж декхараш дар моттигерча Ӏаьдало керттерчарех хеташ белгалдеш хиннараш.

Кхы а советски хана дукхача наьха багара хаза йиш йолаш дар, ГалгӀайчен лоамашка йийллача сига-лен кӀалха музей хьаелларах дола дешаш а, хӀаьта советски Ӏаьдал дӀадаьнначул тӀехьагӀа, дукхача наьха таро хилар тамашийна гӀалаш го, ГалгӀайчен ше морг кхы йоаца къаман культура, фаьлгашка мара ца яйна Ӏалама хозал, истори го.

МоллагӀа дола керда гӀулакх санна, дунен кхыча мийнгахкара нах, вай докхача цӀагӀа хьоашалгӀа бехаш хиларо дӀадехаш дар дукха а массайолча оагӀорахьара а балхаш дӀадахьар.

Укх 30 совгӀа шера, мехка дика хьалаш дола гостиницаш хьалхьӀий, дика салаӀа, тамашийна никъ бовзаш моттигаш кийчъьӀий говзанчаша, цу даькъ тӀа къахьега а хьал тоаде а ловш болча наха.

Дукхача вай мехкахоша дика кхетаду, турист - из варга дукха хьажаш хинна хьаьша ва, ГалгӀайчера юхавийрзачул тӀехьагӀа, цо эзараш болча нахага кхоачийтарга шийна цу наькъах хийттар. Из тӀаэца веза эггара дикагӀа тайпара: хоза, тамашийна моттигаш гойташ, массайолча вай мехкарча Ӏалама хозача моттигех бларг тохийташ. Туризма даькъ тӀа дика болх дӀабахьара керттердар - уж вайцига боагӀаш хилар да. Нагахьа санна юха а ГалгӀайче го безам болаш саг хилча, вай цу даькъ тӀа дика къахьега деза.

«Республика дегӀаяр, вай массане а керттера декхар да. Туристически проекташ кхоачашъеш хиларо, мехка хьаьший тӀахьехаш хиларал совгӀа, бахархошта хьаье болх а хулийт, цунца цӀаьна дегӀайоагӀа зӀамига, юкьера бизнес. ГалгӀайче тамашийна Ӏалама, культуран таронаш я, царца сакъердалуш хургба туристаш, Россера меттел, кхыча паччахьалкхера а нах. Вай декхар да ГалгӀайче лоархӀаме исторически тӀехьале хилар,

салаӀара йола хоза моттиг йолга дӀагойтар», - аьлар Келаматананькъан Махьмуд-Ӏаьлас.

Туристий терко тӀаяхийтара деш дар, ший тайпара хозача зизашта тара да. Ерига къаман проекташ, мехка програм-маш ГалгӀайчено кхоачашъеш хиларо лоархӀаме дакъа дӀалоац из дегӀайоалайра юкье.

Цунна юкьедоагӀаш да дика архитектурни гӀишлош хьалхьӀар; халкъашта, мехкаш-та юкьера яхьаш дӀаьхьар; хьун таронаш лораяр; пар-каш, сквераш хьалхьӀар; тайп-тайпара гойтамаш кийчдар; Шолжа хий, кхыйола хин моттигаш цӀенъяр, иехка Ӏалама таронаш лораяр, иштга кхы дуккхадар.

Къаьнарча езача моттигал, тӀема гӀалал совгӀа, ГалгӀай лоаме венача туриста гургда кхы а дуккхадар, цунна бизза салоӀам хургба, хьалха гуш ца хиннача хьалех, йицлургӀоаца моттигаш юсаргья цун да-гахьа.

Къаьстта цудухьа гуш да вайна тӀехьарча хана Ӏаьдало дӀахьош дола балхаш, туризм даькъ тӀара хьал тоадара деш да уж.

Тахан ЖӀайрахьа-Ахабоарзен историко-архитектурани, Ӏалама музей-заповедника даькъ тӀа дӀахьош да меттаоттадара, гӀишлош тоаяра балхаш. Уж дӀахьош да культуран тӀехьале лораяр хьал чӀоагӀде, из иштга лоархӀаме а да хӀара сага, хӀана аьлча из вай юкьера къаман материални ганз я.

Ала дезаш да, цӀхьавола саг, цӀхьайолча хана дуккха а дика хӀама де кийча хул. Вай мехка цу тайпара саг вовзаш ва. Из ва начӀал дола, сурташ доаха Агиров Тимур, цо ГалгӀайчен сийлен, дагалоаттама хоза моттигаш хьагойташ дукха къахьийгад. Цун дика сурташ бахьан долаш, тайп-тайпарча мехка бахача нахага дӀакхоачаргья гӀалаш ягӀа моттигаш, культуран тӀехьален хозал, вай мехкара Ӏалама тамаш. Россера хӀара мехка къаьстта бола теркам тӀабохийташ я тахан туризм. Президента Путин Владимира аькки Петербурге дӀахьош хиннача халкъашта юкьерча экономически кхетаче белгалдир, Росси дегӀаяра керте туризм латташ хилар.

«Чура туризм дегӀайоалайра - вай дукхача балха юкьера керттера цӀаь дакъа да. Ялх шера туристически дакъа мехка хьатӀабоагӀа пайдах 5% хила еза, хӀаьта мехка гӀолла туристаш дӀахьа ахар, гостиницашка уж Ӏе йиш йолаш хилар 140 миллион сагага кхоачаш хила деза. СалаӀара дика хьалаш вӀашагӀдохкаргда, цу юкье хургда гостиницаш, доккха

доаца цӀалгаш, лоаман лувжоргий курортташ, паркаш, сакъерда моттигаш хьалхьӀар», - аьлар цо.

Иштга РФ Президента аьлар, «къаьстта бола болх дӀахьоргба культуран, исторически тӀехьален гӀишлош тоаяра лаьрхӀа. 2030 шера, берригача мехка гӀолла лостам бе беза цу тайпарча моттигашка, шоллагӀа вахар царна луш, уж кхы а дуккхача шерашка наха наькӀаьолаш хургӀолаш, цар вай шахьарий сибаташ тоадергдолаш, цига туристий терко дукхагӀа тӀагӀоргӀолаш».

ГалгӀайченна хьалхашка латтача декхарех; санитарни доазонаш, гостиницаш, даар кийчдеш йола моттигаш лоаман даькъ тӀа хьакхолларах дувцаш, дикка къахьега дезилга белгалдир. Уж духхьал хьал а яь дӀачуялар пайдана дац, цига эшаш мел дола, ший цӀагӀа санна леладеш дола хьалаш хила деза, цох дувца вай юхаувзалуш хилар а пайдана дац, уж ца хилча даргдоацарех хилча. Цох кӀезига дувца вай: нагахьа санна салоӀа хана цӀено е «ара ваха» моттиг ца хилча, цӀена хий а ца хилча, хала да цу тайпарча хьалаш долча салаӀа саг юхавайта.

ХьалхагӀа белгалдаь ма хиллара, хӀанз укх сахьате, ГалгӀайче «Туризм, хьаьша тӀаэцар» яха къаман проект хилар бахьан долаш, кердадараш юкьеодоладеш латт. Хьалхьеш а латт, кхы а хьалхьергья керда гостиницаш лоаман шаьрача моттиге, модульни оала моттигаш, зӀамига цӀалгаш да ӀодогӀаш, альпинизм я дегӀайоагӀаш.

Туризм дегӀайоалайра итгаш дукхагӀа балхаш да дӀахьош, федеральни центр новкъостал а деш. ХӀара туриста лоархӀаме да ше дӀахьоргбола никъ дика

хилар. Белгалду, карарча хана царна юкье да ЛаьлагӀа, Магой-джел, Хаьни, Салги, Гу (Гув). иштга Marfate яхача езача моттигашка, кхыча моттигашка ахар. Боккха безам тӀабодаш хургда сийдолча Magasaga, Наьсаренга хьажар.

Кхы кӀезигагӀа доацаш дика а безаме а хургда ГалгӀайчен Marfate, Илдарха-ГӀалий тӀа, Шолже хьаьший бахар. Туризм хӀара сага вахар кхы а хозагӀа, лоархӀамегӀа ду, керда вахара оагӀонаш хьаелл, цунца цӀаьна говзал Юмаю.

ЦӀхьаькха а моттиг я цига белгалӀолаш - царна хьалхагӀа да аьнна хеташ хинна вахара хьал хувцалуш хилар, тайп-тайпарча мехкаш бахача наха дувцарах мара довзаш цахиннар, шоай бӀаргашца го йиш йолаш хилар.

Из хьал дукхача шерашка вай дегашка а иштга лаьтгад. Дукхача ханашка денз хьадоагӀа, нагахьа вай сагага хаттар дойя: «МалагӀа нах бах Китай мехка, Англе, Америке, Бразиле?» - керта чу хьаувтараш дукхагӀа хана ши-кхо сурт да.

Американ бахархой массайолча хана джинсаш ювхаш, ковбойски шляпаш тухкаш ба аьнна, хеталора; ингалсаш-къоанзолг йола костюмаш ювхаш, бага гӀаьленаш а йоахкаш; желтий -кхай тӀа дуга гулдеш боахкаш; хӀаьта бразилец - футболлах ловзаш е карнавала гӀирс бувхаш, халхавувлаш. БегагӀа дувцаш дале а, цу тайпара хьал хеталуш бараш а ба тахан наха юкье. Из деррига а да царех бола хоам цахиларах. Вайна хов, хӀара мехка итгаш тайп-тайпара оамалаш, Ӏадаташ, моттигера вахар долаш нах болга.

Къаьстта иштга мара ГалгӀайчене бола хоам ховш бац цӀаьдолча кхыча мехкаш-

ка баха нах. КӀезига бовзаш бола мохк го безам болча туриста ше ма барра духхьалотта йиш из тахан. Вай декхар да дерригача дуненна вай мехка дика дог дӀадовзийтар.

ГалгӀайчен хӀара юрта, шахьаре терко тӀаяхийта йиш йолаш дукха моттигаш я, иштга карагӀаьнна дика хьалаш да, вай лаьтгах бола хоам бувцаш, из иштга хилара тешал деш дукха хӀама да. ХӀана гойта йиш яц туристашта Къилбаседа Кавказа республикашта юкьера Буро кӀалхара тамашийна хин система?

Из иштга дика вӀашагӀбелла хин боахам хиларах, укхаза дӀакъайла дола хин гӀишлон цӀаь дакъа болх беш да. Из я сома турба, дукхача, вӀаший хеттача доакъоех латташ. Физикан законах тарра, цу чу гӀолла, бӀаь метр лакха айлуш дола хий дӀадода, цӀхьаккха мотор а боацаш.

Е дагайохаргья вайна цӀихеза къубба БоргӀа-Каш. Из да дӀаьхача заман ГалгӀай доазон тӀа хиннача бусалба наьха культуран тешал. Цох лаьца дукха хоамаш, дувцараш да, из дицлургдоаца архитектурани сийленг да.

Кхыча мехкашкара Сурхо тӀа баьккача наха довзийта йиш я Налгананькъан Мадре-чун денал; цо, ше цаӀ духхьалотташ, кӀайчагвардейцех хьамсара юрт лораяь хилар.

Уж да хьалхарча аргӀагӀа дагадохаш дар. Цу даькъ тӀа дагайоха йиш йолаш вай мехка исторен оагӀонаш кхы а я, царех бӀарчча дувцараш, книжкаш язде йиш я, цар а шоай аргӀагӀа тӀахьехаргба туристаш. Шедар хьадеш хила деза, вай хьамсарча республике ухаш бола хьаьший кхы а юхабахка ловш хургболаш, шоашца шоай новкъостий е бӀарчча дезал а боалабеш.

Беркатеча хьехархочох дола дош

Юсаргья хьа боча цѝи ишколан вахаре

Сийдола Халита Бахьаудин! Са хьамсара хьехархо, гѝалгѝай эздий кьонах, висавий-хьогѝ хьоца нийсвала саг таханарча заманца, аьнна, хет сона хийла... Ма эшаш саг вар хьомассайолча моттигашка, боккхача маьхе дар хьа дош, хьоцара гѝулакх, Іа луш хинна хьехам! Иштта вола саг цкъа вайзарашта вицлуц, дагаух эздий оамалаш, беркате къамбл.

Иштта дика болча хьехархоша нийса никъ хьеха ираз хилар са а. Аз дешаш хиннача Магѝалбикерча 18-ча ишколе уж дукха бар. Цъха хоза, беркате тоаба яр из - бизза гѝалгѝай яхь йола кьонахий, сувнаш ба

ала йиш йола дика кхалнах! Кусенакъбан Халита Бахьаудин цу эздийча тоабан юкъе йизза моттиг дѝалоацаш, хьалхале лелаеш вар. Хьакималга кхача хьашт долаш, лакхаленашка сатувсаш саг вацар из, ший болх гетгара боча бола хьехархо вар, ше хержа никъ нийса лелабаь саг. Дала хоза куц денна, тоавенна дѝаэтгача зламигача сагага хоза товра из атта боаца болх.

Дѝадахача бѝаьшерен кховзткъа итгѝагѝа шераш дар уж... Цъбаккха тѝехдаьнна хлама доацаш, духхьал мели яздунули мара хлама доацаш, гѝалгѝай мотт хьехаш хинна ханаш яр уж. Наьна метгачара гѝулакх цъха моллагѝа тай-

пара ца хьош, хьехархочо ше хьатѝайица никъ мел чоалхаче ба кхетадеш, яхь йолаш дѝадахьа деза, яхаш, дѝахьора цо ший болх. Доккха беркат хьадаьлар цу сагах иштта хьинаре, ший гѝулакх боча долаш къахьегарах.

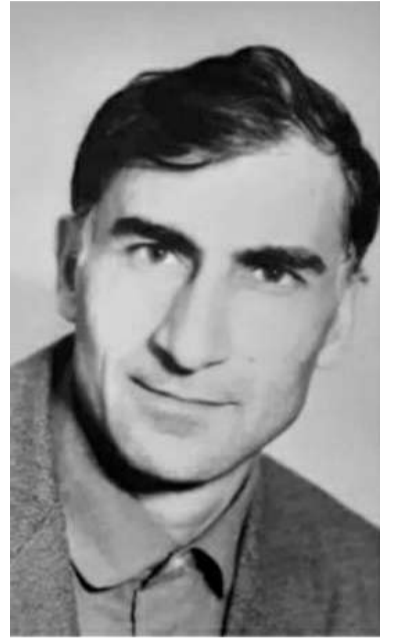
Тахан из хьагойт дуккхача наьха дегашка яха йисача цун цѝеро. Цѝаккха а вицдургварех вац из саг! Цо хьийхараш, цунгара хьабкѝал ийцараш тахан кѝезига бац... Хозача дешаца дагалуц цар из каст-каста. Царна юкъе я со а, наьна мотт хьехаш йола хьехархо. Бахьаудин вар сона из никъ маьршабаьккхар, чам чуболлийтар.

Цо сайна мел Јомадаьр боча долаш лорадеш, массахана да-

галоаттадеш, хьайоагѝа со. Иштта никъ хьабахьараш дуккха а ба, Дѝаьла къахетамца! Хала да дѝа хьоцара къастар, бакьда, массавола саг цъха ха йолаш ва укх дунен тѝа. Аз доаккхал ду из саг сайна вовзарах, хьамсарча ишколан исторе цо ший цѝена лар йитарах, дуккха дикаш цунгара Јомаде сай аьттув хиларах. Гѝалгѝай эздий кьонах волаш, чѝакхбаьккхар цо ший никъ!

Дала гешт долда цунна, ялсмаден хьаьша волва цох Кхеллач! Цу халонна сатоха низ лулба юхѝебисарашта!

Циздой Салмана йол Мадина, Магѝалбикерча № 18 йолча ишкола хьехархо

Наха накъавоалаш хилар

Ший мохк безаш ва из, къаман аьттув балар лов цунна

Іаьлаханаькъбан Адам

Аз вувцаш вола турпал, Илдарха-Палан законодательни гуллама даькъ тѝа, эггара дикагѝа вовзаш ва ала йиш я майрра. Шахьара депутата, шахьара совета кулгалчун гѝончас Амаканаькъбан Мухьмада Хьусена юкьарча балха дукха низ а хьинар а дѝаденна, ше халкъа депутат хилалехь дуккха а хьалха денз.

Цо яхачох, наха накъавоалаш хила хьажар - из цун керттѝара декхар да. Илдарха-Палан совета депутатах, юкьарча балха тѝакхувш хьавоагѝа Мухьмада Хьусена оаха дувцаргѝа оаха укх наькъа.

Мухьмада Хьусен ваьв Онгашта. Цо чѝоагѝа доаккхал ду «Барта Босе» оалаш йолча къаман бочача моттига гаьна доацаш ший вахар хинна хиларах. Къаьнарча гѝалгѝай юрта йистте улла, дукха шераш хьалха гѝалгѝайчѝено, ший лоламе а йолаш, Россех дѝакхѝеташ хилара тѝехьа кулг яздаь йола аре я из. Мухьмада Хьусена лоархѝ, къаьстѝа цу моттиго белгалдир бѝаь шераш хьалха гѝалгѝай къаман хургдола вахар. Из моттиг ший Дѝаьхе хилар а цудухьа лоархѝ цо. Укхаза дѝадоладенна гѝалгѝайчен боккхача, дукхача къаьмах латгача мехка чудоагѝаш хургдола вахар. Гѝалгѝайчен а цунна чубоагѝаш болча бахархой а вахар цунна лоархѝаьме да. Дукха еза цунна ший хьамсара гѝалгѝайче а цун бахархой а, цудухьа дукха хьинар а низ а дѝалу ший мехкара хьал тоадара.

Юкьара гѝулакх лѝаьлар цунна даьшкара кхача тѝехьалея, цигара хьадоагѝаш да ала йиш а я. Цун да вар «Коккурхой Алсбика Мухьмад, юртахошта вовзаш хиннав из, «Ши тепча лѝаьлау Мухьмад» аьле цѝи йоаккхаш. Мухьмада Хьусена да вай Сибрегѝа Јодахьалехь Онгашта Іаьдала тайп-тайпара балхаш деш хиннав, цун оамал хиннай цъханена меттел, ши тепча лѝаьлаеш.

Дас тѝехьален е таро а е ахча а дѝаьдац, бакьда цо дѝаьд мах баь варгвоацар - цѝенача, дикача, нийсхо а денал долаш волча сага цѝи, со цунна чѝоагѝа раьза а ва», - йоах са турпалхочо.

Мухьмада Хьусен дукхагѝа

хана вахаш хилар Шолжа-Гѝалий тѝа, цун вѝаштѝехьадаьннад тайп-тайпарча гѝулакхерча балхаш тѝа хила, иштта шахьара дукхача предпрѝятешка, урхалленашка болх бе.

Цо яхачох, из массайолча хана тѝакхувш хиннав бокьонаш лораяра даькъ тѝарча балха. Хѝанз, цъхан оагѝорахьара, из ше лаьрхѝар кхоачашдеш а ва.

Илдарха-Палан совета депутата болх бѝеш хиларал совгѝа, из ва гѝалгѝайчен МВД чѝуйоагѝа юкьарча совете. Цо хьадеш мел долча Іаьдала балхаша бѝектокхаме хилар дѝадех цунгара, цудухьа из къахьѝега дезаш хул бахархой, бокьонаш лорача Іаьдала болх шоайла бувзаш, из тоабеш. Цѝаккха кѝаьдвенна, догьиккха воацаш хьаьбу цо из болх, хѝана аьлча иштта волаш хьавоагѝа из зламига волча хана денз. Цо кхетаду закон массанена цаг хилар, из наьха вахара таронаш тоаяра дола дѝоагѝа да.

- Со закон лѝаьду, Іаьдала саг ва,- йоах Мухьмада Хьусена. - Со тѝешаш ва, законо яхар хьадеш хуле, мехка а цун бахархой а толам лакха хургѝа. Цудухьа, се дѝа мел кхачаьча, аз хьалхадоаккхар из да, цох нах дѝакхѝетаье а хьож со.

Из ва «Цѝагѝай Россѝе» Ерригроссийски политически парте ветеран, цо ше а ду цох доаккхал. Из ВѝПП мугѝарашка эттар 2003 шѝара. Цо балха хьалхале лѝаьлау дукхача шерашка денз, хѝанз а «Цѝагѝай Россѝе» моттигерча даькъѝе цу тайпара балха оагѝув дѝаьхош хьавоагѝа из. Цул совгѝа, «Цѝагѝай Россѝе» мугѝарашка этгачул тѝехьагѝа, цо ший никъ могабир

ший вола а, вахара никъ хоржаш из а ший даь ларах вахар, из ва юрист.

«Цѝагѝай Россѝе» - из йоккха кѝийле я. ВѝПП - из боккьонца бола къахьѝегаьм ба, наьха вахар хувцара, из дикагѝа дара тѝабѝерзабаь бола. Шоана шоашта а гу, «Цѝагѝай Россѝе» проекташка гѝолла хувцалуш латт вай шахьараш, юрташ», - йоах Мухьмада Хьусена.

Белгалдаккха деза, партиийни даькъ тѝара балха говзал цун хьалха а хиннай. СССР йолча хана а, из вар КПСС хьинар дола доакъашхо, кхачь предпрѝятѝена кулгал деш хиннав, коммунистически партѝена юкъѝе волаш, цѝа дукха къахьийгад цо.

Цо иштта къахьѝегарах, Илдарха-Гѝалий тѝагѝолла йолча парте отделене болх бѝеш из волаш, цунцѝарча балха новкъосташа из хержер моттигерча законаш кхоллара гуллама депутатгалла. Из эггара хьалха хилар 2019-шѝара. Хѝаьта 2023-шѝара из юха а хержар цу дарже.

- Мухьмада Хьусен, хьога хаьтгача фуд депутат хилар? - хаьттар аз цунга.

- Сога хаьтгача из хьалхарча арѝагѝа наьха хьашташ ма хулла дикагѝа кхоачашдеш а наха эшаш дар фуд ховш а хилар да. Депутат наха а халкъа а юкьѝера бувзам лѝаьбе безаш ва, наьха хьалаш хувца дезаш ва. Из дика гѝулакх сайга кхачарах, аз доаккхал ду, цу юкъѝе даька лаьца йиш йолаш со хилар, сона чѝоагѝа лоархѝаьме да.

- Каст-каста тѝаьций Іа нах, малагѝа хаьттараш хул цар дукхагѝа?

- Со хьож ма хулла нахацара кхѝетаченаш дукхагѝа хилийта. Дукхагѝа даькъѝе сона тѝадахьаш дола хаьттараш да дозонанш тоадарца, болх боацаш нах хиларца, вахара халонашца дувзаденна. Нагахьа санна сай царна дѝаде новкъостал ца хилча, хьѝехам барца а царна накъавала хьож со, цар дѝаьхо шоай хаьттар мѝаьхаь гѝолла чѝакхдоаккхаргѝа хьалхадоаккх; хѝана аьлча, хьалха из никъ дѝаьлоабеш, дукхагѝа наха ховш хѝаьлац мѝаьха дѝа- тѝаьбаьха беьза.

- Вай къаьмаьл деш каст-каста хоалуш да, хьона мехкахой дукха безаш хилар, къаьстѝа Илдарха-Палан бахархой. Сенца дувзаденна да из?

- Белгалдаккха лов сона, Илдарха-Гѝалий тѝа со вахаш ва 1998 шѝара денз. Бакьда цу юкъѝа шахьара бахархой а из моттиг а дѝег чѝура дукха езаеннай сона. Хѝанад хой шоана? Из да, цар со дѝег чѝура хьаллоацаш хилар, уж са новкъостий хилар. Укхаза баха нах сакхѝетам лакха болаш ба. Из тѝатѝа а дац, Царна йовз шоай бокьонаш, уж дѝаьх цар тхогара а, кулгаш вѝашка а даькка дагѝа тхона бокьо луц цар. Сона хов, закон - из юкьарча балха толама дѝоагѝа да. Укхаза хоржамаш долча хана а, из къаьгга гуш хул. Къаьстѝа цу хана белгалдоал доал дѝа моттигѝера вахара хьал, цун кхоане. Цудухьа дукха беьза сона уж.

- Хьа къаьмаьлаца белгалдолаш да нахаца, къаьстѝа кагѝирхошца дѝаьхош йола кхѝетаченаш хилар. Цун Іа иштта теркам лоаттабара ба хьан малагѝа да?

- Иштта да из. Кагѝирхошца кхѝетаче яр, уж нийсача наькъ тѝа баргѝбола хьѝехам балар, харцахьарча наькъаш тѝа уж цаьалийтар - из сона керттѝара да.

Тахан вахара бувзамашка гѝолла кагѝийча наха дукха харцахьа хѝаьмаьл хьаьцача ханашка дахаш да вай. Интернет хилар дика да, цѝаьра хьаьца хьаькъаьле, кхоаненна накъадаргѝола хьалаш а дукха да, бакьда тѝеьаьме боацача наха, къаьстѝа цу бувзамашка гѝолла тѝехьаьбоах сѝа Іѝаьлуш бола вай кагѝирхой. Цудухьа царцара болх даим дѝаьбаьха безаш ба.

Аз интернет нийсѝергѝяр фордаца, из лѝаьлаеш бараш наькъ дѝаьча нахаца, хѝана аьлча ховш дац цо малагѝа наькъ тѝа воаккхаргѝа а иштта малагѝа пайда е зе цох дарда а, из хи чу вахар кхѝерам болаш да. Сай кагѝирхошца кхѝетаче йолаш, аз царна хьалхадоаккхар из да.

Иштта дукха дувц оаха цу тайпарча кхѝетаченашка вай наькъашка доалла хьал, цу даькъѝе дукха юкьаьхдѝиссараш да вай. Гѝад а ваьхе вода со даькъѝа лаца Дѝаьхѝенцара беьзам совбаккхара йолча перѝадѝаьшка, кхѝетаченашка. Уж кхѝетаченаш тѝехьарча хана дукха ю «Дѝаьхѝен лорбой» ганза моттигерча филиало. Массѝеказан хиннав со «Турпалхочун Парта» хьаьдѝеьлача. Вайна ма харра, СВО

дѝаьхош, Илдарха-Гѝалан бахархой цѝаь, турпалал гойташ, беьнаб. Уж деша баьгѝаьча ишколашка вѝаьшагѝѝехкар, цар дагалоаттама хѝеьаь моттигаш. Из лоархѝаьме болх ба, со хьож цунна юстара ца хила.

- Шахьара администраце, къаьстѝа Илдарха-Гѝалан мѝара лакхам оттабу ЖКХ даькъ тѝа Іа баьча балха. Со ала гѝѝеграш дар да, шахьара езаш хинна керда коммунални техника ийца хилар. Йолаш яр пайдана яцар болх бе, моттигерча Іаьдала хала дар из хьал хувца. Іа вѝаштѝехьаьдаьккхар, Бориса Ахьмадаца из дѝийцаьчул тѝехьагѝа, реьспубликан Кулгалхочунца из таька а, цул тѝехьагѝа, вовзаш волча мехка охлочунга Гуцаранаькъбан Мѝикалаца гѝолла из кхоачашде а.

- Со чѝоагѝа раьза ва цу тайпара вай шахьара коммунални даькъ тѝара дешаш кхоачашде сай низ кхачарах. Хѝанз шоашта тѝаьчѝоагѝаьча даькъ тѝа болх бѝеш, цу даькъ тѝарча болхлѝошта а аттагѝа хургѝа. Из техника массѝеьк оагѝорахьара дешаш кхоачашде таро йолаш я: цун гѝирс ба новраш хьакха а лоа дѝаьдаккха а могаьш; цул совгѝа, наькъаш дѝла а йиш я цунца. Из чѝоагѝа совгѝат да тха шахьара.

- Малагѝа вахара лоархѝаьме оагѝонаш гу хьона саг а граждини а хиларах тарра? Дукха ховш ва хьо, хѝатаргахьа, книжкаш дешара тѝѝара а ва.

- Баркал хьона, из хаьттар дѝаьларах. Иштта да из, Іа зѝинар нийса а бувзам болаш а да. Бер долаш чѝоагѝа книжкаш дешара тѝакхувш, из дезарех вар со. Со ваьхача Шолжа-Палан библиотека болхлѝошта хацар, сона деша малагѝа книжка делча бакъаьха да. Со вицвеннай хьаьжа, цъха йолча хана, аз дѝийшар юха а лора цар сона. Книжка сага Іаткъаш хул, цо йоккхий таронаш лу гонахьара дуне довза, хьаьгойт дѝаькадар а водар къоаьстаду никъ. Аз массазан сай истола тѝа лѝаьдеш хинна книжка дар Островски Николая «Мишта чѝоагѝлора болат?» яхар. Аз аргѝдар вай кагѝирхошца: дукхагѝа деша. Цар хьаьдѝеларгѝа шоана кхьѝола дуне, из Јутубал, Инстаграмал дикагѝа да.

ГалгІайчен хьунашка хьожаш ба чарахьаш

Султиганькъан Йоакъап

ГалгІайчен хьунашка карарча хана доккха лоз диллад, цо дІалаьцай дикка моттиг. Шолжерча Белоглинки оалача чарахьал деча даькъ тІа аргІанара болх дІахьош ба, цун керте латт кулгалхо Зангенаькъан Мухьмад, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан Іалама Министрствос.

«ХІара денна тха чарахьаш чакхбоал хьайбаш лелача даькъ тІара хьал тохкаш, царна даарца кхоачам беш, эшаш дола хьалаш Іалашдеш», - аьлар Іалам лорадеча боахамера хьабайтача хоамо.

Бахархойша хьалхадьккхад, бокъо йоацаш хьайбашта кІийлен багІарах бехтокхаме озаш хилар, ГалгІайчен лоархІамеча ХІамашта тІакхувдараш административни а уголовни а бехтокхаме озаргба. Из болх дІахьош хургба даим.

ГалгІайчен бахархой бех, «КІерамий ашараш» яхача концерте

Гаьгенаькъан Марина

Наьсарен кхален администраце кагирхой совета «КІерамий ашараш» яхача концерте бех ГалгІайчен бахархой. Эккажкъонгий-Юртарча культуран ЦІен сцена тІа хургба, Россее тайп-тайпарча моттигашкара артисташ, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгІай Республикан кагирхой туризма Министрствос.

«Говзача артисташа шоашта ховш дар гойтаргда, оаглой бетта 14-ча дийнахьа. Сийрдача ашарий гойтаме хургья дукха культураш; цо таро лу наха кІеззига дега салоІам бе а, паргІатабала а, иштта къаман барт, цьхоагІо хьаллаца а», - аьлар хоамо.

Белгалду, цига хьагулдаь аьча дІадохийтаргда ГалгІайчен кагирхой культура дергІайоалаяра.

Лоаме гойтаргья йийллача сигален кІалхара музей

Аькхенаькъан Марем

Оаглой бетта 7-ча дийнахьа республике хьаелларгья йийллача сигален кІалхара шоллагІа музей. Тоаяьча Лохерча Пхьуй цьхан гІала чу хургья из.

Ше морг кхы йоаца куль-

туран гІишло хьакхеллар тІоговзанчий-меттаоттадерий ишкола «Техьале» яхача тоабо. Цо хоадам боллаш дувцаргда, ГалгІай дІадахача бІаьшерашка хиннача вахарах.

«Цига го йиш йола хІара гІирс, ше хиннача тайпара хьакхеллаб, цига хьажа боагІарий таро хургья дІаяхача

бІаьшерен вахарга кхача.

Царна гургда вахара фусамаш хьалха мишта хиннай, наха цагІа малагІа гІирсаш леладаьд, чура а арахьара а гІалай лагІаш мишта хиннад. Цига го йиш я кІувсаш-истингаш, шалташ, кІудалаш, иштта кхы дукха къаьнара хІамаш», - аьлар ший вахара

бувзамашка ГалгІайчен кулгалхо.

Белгалду, ардара бетта хьалхара музей хьайийллаяр, цига къахьегаш «Техьален» говзанчаш бар. Цу гойтаме дар Лохера Пхьуй оалача гІалашкара корадаь, 500 къаьнарча вахарца дувзадenna хІама.

ИЗО музейна совгІата белар, гуржий суртанчан 385 болх

Гаьгенаькъан Марина

Укх деношка, Паччахьалкхен исбахьален искусствай музейна делар гуржий суртанчан Дугладзе Вахтанга 385 картина, яхаш, дийцар

цигарча зарбан болх лелабераша.

«Гуржий ССР халкъа суртанчан тамашийна хоза балхаш ГалгІайчен исбахьален искусствай музейна

делар Вахтанг Валерьяновича йоІа Воронкова Марьянас. ЛаьрххІа йола кхетаче хилар Москверча таханарча заман искусствай музеерча Церетеле Зураба пхьоаллен майдан тІа», - яхаш, хоам бу га-

зетага.

Белгалду, совгІата деннача балхашта юкъе алхханаьха сурташ хинна а Іац, царца да Іалама хозал гойташ дола балхаш, иштта на-тюрморташ.

Галгйай мехка дешарца, дешара наькъашца ювзаенна керда центр хургья

Гаьгенаькъан Марина

Кастлуш, Галгйай Республикан доазон тIа дешарца, дешара наькъаш хьехерца ювзаенна центр, модульни гишлош хургья кагирхошта лаьрхIа, яхаш, дийцар Галгйай Республикан кагирхой туризма Министерствос.

«Галгйай Республикан кагирхой политикан, туризма Министерствон кулгалхочо Малсагананькъан Адама, «Къона патриот» ГБУ кулгалхочунца Бохтарананькъан Мадинайца, кхетаче йолаш техкар керда гишлош хьалъяра дола хаттараш. 100 сага лаьрхIа ши мо-

дульни ца хьалде лаьрхIад «Мехкадаьтго» яхача ахкан лагере. Цо таро хулийт вай кагирхошта тайп-тайпара салоIам лоаттабе, шоай кхоллама болх дIабахьа», - аьлар хоамо.

Бохтарананькъан Мадинас яхачох, «Авангард» яха дешара, дешара наькый центр тIема дешар дIадахьа вIашагIбеттабала а наькаьргья.

«Тхо хьожаш да кагирхошта кхерамзлен а пайдане а дола дешара хьал Iалашде. Со тешаш ва, модульни оала гишлош хьаяьчул тIехьагIа, патриотически кхетам балара болх а дикагIа дIагIоргба кагирхошта юкье», - аьлар Малсагананькъан Адама.

ЦIагIа хьадаь къаракъ дохкарах, суд ергья

Султигананькъан Йоакъап

Нохчий Республикан вахархо суда хьалхашка оттаргва, корта бохабу малар дохкаш а цIагIа из леладеш а хиларах, яхаш, дийцар «Сердало» газетата республикерча бокъонаш лораераша.

«Тохкама балхо хьагой-тачох, 2024 шера ардара бетта, «ЦIагIара лор» яха спирт доаллаш йола ялхайтта ах литр чуйола шушаш ийцар цо. Цу продукце сертификат, е дикал хилара каьхат дацар, цох гуш дар из кьайлагIа дохкаш хилар. Цу сага цIагIа хьадаь малар Гажарий-Юртарча машиний базар тIа кьайлагIа леладеш, дIахо дохаргдолаш», - аьлар прокуратуре.

Из иштта дий хьожаш бола болх дIахьош, бокъонаш лораяра болхлошка цо из дехкад 200 сомах. Полицена уж санна йола 15 шуша корайир. Экспертиза хьагойтар, цу маларах сага могашала доккха зе даргдолга.

Уголовни гIулакх дIадахьийтар Галгйай Шолжа кхален суде, дIахо тохаргдолаш.

Дешархоша кхетаче дIайихьар, ца вовзача салтечун Денна хетаяь

Гаьгенаькъан Марина

Галгйайчен юкъярча дешара мотгийгй дешархоша, «Сий хилда хьа, ца вовза салте» яха кхетаче дIайихьар, из хетаяь яр ца вовзача салтечун Денна, яхаш, дийцар «Сердало» газетата из болх вIашагIбеллараша.

«Тахан берригача мехка гIолла дикача дешархоша дагабох советски бIухой, цар цIераш ца йовзаш йисар, уж байначул тIехьагIа.

Цу кхетаченна чудоагIаш, Галгйайчен дешархоша Юмаду дагалоаттама денош, сий ду денал долаш моастагIчоа духьалъэтта бейнача салтий. Салтий деналах дувцаш, Илдарха-Палан №3 йолча юкъярча ишкала дешархоша белгалдир, Росси массайолча хана цIихеза хиннай, ший майрача салташ-

ца, иштта тешамеча эскарашца», - аьлар тха газетата.

Бераша дIайихьа кхетаче дукхагIча даькье хетаяь яр

Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема бIухошта, вежарий ка-

шамашка дIабехка боакхача салташ. Уж тахан а вовзаш боаца Даьхен бIухой ба.

Галгйайчен юртбоахамо лур, 106,4% лакхагIа хила тарлуш да

Аькхенанькъан Марем

Республикан Кулгалхочун зарбан болх лелабераша гойтар, Галгйай Республикан экономически дегIаьра хьал, цо яхачох, карарча шера юртбоахама продукце совьялар хургда 100,1% боарам тIа. Цу юкье 2024-2027 шерашка из хила тарлуш я 106,4 %.

«Тахан юртбоахама даькь тIа хьайоаккхача продукце дукхал лакха хилийтара, паччаьлкъено из хьаллоацаш ба. Цунна чудоагIаш да, «Юртбоахам дегIабоалабар, юртбоахама продукци йохкара моттигашкара кхача бохкара хьал тоадар» яха мехка программа кхочашьеш хилар а», - аьлар ше кьамаьл деш Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас, яхаш, дийцар тхона цун зарбан болх лелабе-

раша.

Иштта белгалдаккха лов, «АПК продукци экспорта яхьийтар», «Фермераш хьаллацар, юртбоахама коопераци дегIаьоалаяр» яха федеральни проекташа даькьа лоацаш хиларо дика моттиг дIалоац цу балха юкье.

Иштта дале а, цунна чудоагIаш долча боахамаша теркам тIабохийт экономически даькь тIа хила турлуш долча хувцамашта; уж да юртбоахама даькь тIа инвестицеш кIезигагIа юкьеьхар, арахеца даар эцараш кIезигагIа хилар. Цу юкье дIалоархIаш да Iалама хаоттамца хула хувцамаш, е АПК даькь тIа паччаьлкъено деш дола новкъостал юхадаккхар.

Юртбоахам дегIабоалабара даькье мехка боахамашта пайдане хилар массехк йоккхача

инвестицей проекташ хилар а. Уж я томаташ арахецаш йола «Агрокомплекс «Шолже», Галгйайчен сомий беш «Сад-Гигант». Цигара 2023 шера 22 эзар тонн сом гулбе таро хилар, цар шоай балха овсаре, кьаьбегарах хьатIабена пайда хилар 8-зза дукхагIа», - аьлар

Махьмуд-Иаьлас.

Цул совгIа, дика даькьа юкьедаьхаш хилар «Кантышевский» оала теплицаш лелаю моттиг, цо Iалашду мехка ше санна дола боахамаш, дIаювш йолча баьцакомарий фу царна лоаттадеш.

Галгйайчен бахархошта хьалхадаьккхар, ТКО оператор «ЦIена дуне» яха ООО хилар

Султигананькъан Йоакъап

Галгйайчен Iалама Министерствос мехка бахархошта хьалхадоккх, коммунальни нувхаш дIаяьхара йола (ТКО) Галгйайчен даькь тIара оператор «ЦIена дуне» оала ООО хилар, яхаш, дийцар «Сердало» газетата республикан Iалам лорадеча боахаме.

«Цу тайпара, кьаьстта цу компанена дIабала беда нувхаш дIаяьхарах луш бола мах.

Из чIоагIдаьд Галгйай Республикан Iалама тароний, экологе Министерствон №171-од йолча амарца. Цунца цьхана белгалдаккха дезаш да, Галгйай Республикан Арбитражни суде из амар юхадаккхара тIехьа кхайкаралаш ду. Хоам бу, судо лаьрхIар закона низ болаш дац, из юха чулургда суде», - аьлар Галгйай Республикан Iалама Министерствос.

Ший ханнахьа нувхаш дIаяьхар, юкъярлонна доазув цIена леладар моттигера дика хьал вIашагIдоллара эшар да.

Йоал яхара гулакх аттача даккха лерхI

Аькхенаькъан Марем

ГалгIайче кийчлуш я кердача хьисапе йоал яккхар юкьеодоаладе, из де лерхIа ха я 2024 шу, из хIанзарчоа мишта чакхдоал хьожаш хургба. Цу тайпара йоал яккхара гулакх ше-ше аттача доаккх цо.

«Автоматизированни йоал яккхара даькъ тIа болх бар» яха законопроект хьалхагIа хьаллаьцаяр Халкъа Гуллама депутаташа, хIанз цунна кулг яздаьд ГалгIайчен Кулгалхочо. Цун керттера бахьан да бизнес дIахьош аттагIа хилар, доалахьара хIама хьадечар шоай балха отчIет кийчьяр а аттача даккхар. Цул совгIа, кердача йоал яккхара гулакхо новкъостал дергда кьахьегама хьалаш, алапеш законах хилийта а, ишта пенсеш а йоалах доагIаш дар а вIашагIтоха.

«Белгалдаккха лов, тхо лархIа дац тIатеIа бизнес лелаярах йоал яккха. Тхо гIерт массане а цу юкье дакха лочаш волча сага хьашташ цьхатарра хилийта. Доалахьара хIама хьадечарна бизнес дIахьа дика хьалаш вIашагIдехкад: шин процентага кхоачаш йоал лаьгIьяьй, юкьеьхай кредит далара банкаш», - аьлар цох дувцаш ГалгIайчен Кулгалхочо Келаматанакьан Махьмуд-Иаьлас.

Цул совгIа, мехка кулгалхочо белгалдир, из законопроект тIазцарах зе хургдац республикан бюджета. Из дикагIа тIахьожам болаш хургда доалахьара хIама дерий балха.

Цул совгIа, гуш хургда цо дIахо малагIа таронаш лу а, доалахьара хIама дерашта юкье из мел эшаш да а, цун экономически Iаткьаш хилара оагIонаш а белгальяргьа, из мел пайдана да а гуш хургда.

ГалгIайчен юртбоахама Министерстве дийцар, гурахьа ка бола ялат дIадерах

Коазой Мадина

ГалгIайчен юртбоахама Министерстве дийцар, гурахьа дIадувш дола ка бола ялат дIадерах лаьца, ГУПий кул-

галхошца кхетаче дIахьош. Из хоам газетага бир ахархоша.

Предприятий кулгалхоша яхачох, республике гурахьа дIадувш дола ялат дIадийна

даьннад.

Деррига а 2025 шера лаьрхIа из дIадийнад 26,7 эзар гектара тIа. Царех кIа - 16,9 эзар гектар, мукх - 5,2 эзар гектар, чхьовга - 2,8 эзар гектар, доакьара дола

ялат - 1,8 эзар гектар. Ялат дика хьатIадала тарлуш да», - аьлар лаьгташ леладераша.

Цул совгIа, министерствон кулгалхоша хьайбаш Iангара дихара кийчо яь хиларах а аьлар.

ГалгIайчен бахархой, хьаьший цхьан юкьа лоамашка цаахар тIахьех

Султиганаькъан Йоакьан

ГалгIайчен кулгалхоша туристашта, мехка бахархошта хьалхадоккх, лоаман ЖIайрахьа кхале цаахар дикагIа да, лоа уллаш хиларах кхераме я цига, яхаш. Цу тайпара хоам «Сердало» газетага бир ГалгIай Республикан наькъашта доал дераша.

«Республикан Госавтоинспекце, автодора Министерствос кхайкарал ду, гаргарча массехк дийнахьа лоамашка ца болхаш,

сатоха яхаш; хIана аьлча цига доккха лоа дилла хиларах кхераме я», - аьлар цунах хоам баьраша.

Ахкан заман чухь лоаман наькъашка лоравала везаш хул водитель. ХIаьта лоа уллача хана, ший могашал а ца лораш, лоам ядача моттигашка вахар - из харцахьа да. Дагадоацаш, гIораяь а хила йиш я наькъ тIа, новкъа хьовзам хила а тарлу. Наькъа бокьонаш лараяра болча болхлоша цу тайпарча моттигашка гIолла лелар лаьгIду, хьовзам хилар кхераш.

Геттара чоагIа ваха везаш моттиг нийсьеннаеце юхаозавалар нийсагIа да.

ГалгIай Республикан наькъа

Министерствос баьча хоамах, укхаза дийнахьа а бийсан а наькъаш цIендеш да, лаьрххIа йола техника а юкьеьккха.

ОБРАЩЕНИЕ

Северо-Кавказской Парламентской Ассоциации к народам Российской Федерации о недопустимости разжигания межнациональной и межконфессиональной розни

Уважаемые соотечественники!

Исторически сложилось так, что Россия является одним из самых многонациональных и многоконфессиональных государств мира.

Богатое культурно-разнообразное наследие способствует межнациональному диалогу и взаимопониманию, повышению толерантности и уважения к культурам и религиям других народов.

Наши предки своим трудом и храбростью создали великое государство, и это наше общее достояние и гордость. За прошедшие века страна пережила многое - опустошительные войны и славные победы, революции и грандиозные успехи, трагические ошибки и усилия по их преодолению, но, несмотря ни на что, общность судеб

формировалась и крепла, как крепла и дружба между народами, скрепленная веками и кровью.

Каждый народ Советского Союза, а потом и Российской Федерации внес свой вклад в дело развития экономической мощи страны и ее защиты от внешних врагов. Основной движущей силой в становлении и развитии нашего великого государства был русский народ, а русский язык и культура стали важнейшим объединяющим фактором народов России. В то же время народы России сохранили свои языки, культуру и традиции, что далеко не в каждой развитой стране является возможным для малочисленных этносов.

Легендарной особенностью России является стремительное объединение народов стра-

ны против угрозы извне. Но в настоящее время наблюдаются случаи, когда находящиеся на службе у зарубежных марионетчиков лица, проживающие на территории России, путем множества ангажированных средств массовой коммуникации, различных социальных сетей и видеохостингов пытаются расшатать социальную атмосферу, создать напряженную обстановку хитроумными манипуляциями общественным сознанием. Эти явления вызывают обоснованные вопросы: Кому они служат? В чьих интересах они действуют и кому на руку деятельность, направленная на разобщение народов России и межнациональное напряжение? Ответ очевиден: не России, не русскому народу и не другим народам России.

Сегодня ведущие государ-

ства североатлантического альянса, объявив всевозможные санкции, выступают против России на стороне киевского неонацистского режима. В таких условиях особенно важно укрепление межнационального и межконфессионального согласия, сохранение единства народов России, достойные представители которых объединились в борьбе со злом и встали на защиту справедливости.

Северо-Кавказская Парламентская Ассоциация призывает соотечественников не поддаваться провокационным ложным призывам и заявлениям, разжигающим межнациональные конфликты или религиозную ненависть и вражду; хранить и приумножать традиции и обычаи наших отцов и дедов, и, прежде всего, исторического

многовекового сосуществования, взаимопонимания и взаимного уважения всех народов России.

Считаем, что действия, направленные на разжигание межнациональной розни внутри страны, дестабилизацию общественной обстановки, должны приравняться к измене Родине.

Призываем всех быть уважительными друг к другу и проявлять правильную гражданскую позицию в столь непростой для страны период.

Время показало, что только в единстве и сплоченности народов огромной многонациональной и многоконфессиональной страны - фундамент нашего общего благополучного будущего.

У нас общая судьба, общая Родина - Россия!

Юхедиса хлама доацаш

Палглайче экологически декхараш кхоачашде лаьрхIа я

Султиганькъан Йоакъап

Шоана ховш хургда бакъдар: укх дунен тIа дукха дика нах ба. Из иштта да. Миллионаш тахан Палглай мехка, Москве, Египте е Мексике бахаш бола нах уйла еш хургба, шоаш бахача моттига, мехка е дерригача дунен экологически хьал тоаде фу дича бакъахьа хургдар-хьогI, яхаш. ЛерттIа сакхетам болча сага бIарг тIаотт хозача, цIенача, баьцарча моттигашта, бIенна ИодоагIа хина, шийна тIерча сийнача сигаленна. Цун чIоагIа безам хул шийна тIехьа боагIа дезалашка из кхачийта, царга из хам беш ладайтIа.

Вайх хIаране дакъа юкьехьу Iалама цIено лораяра; хий, фо, ше вахаш йола моттиг цIена хилийтIа. Цьхаволча сага гаьнаш дIайогI, шоллагIчо каьхата тIормиг мара лелабац нувхаш дIакховсаш, кхоалагIчунна дагадох вахаре хьаIайна, езаш йоаца хIамаш пайда боалаш хилийтIа.

Цу тайпарча хьалашка гIадвугар да, иштта хIаман хьисап долча наха юкьерча интернети гIолла ший начIал, говзал хьагойта цаI хинна а дика говзанча хилар.

Са дувцар да, пластика хьа яьса са шушаех, канистрех кьыча беса хIамаш хьаеш хилар. Цо таро лу ца эшаш дIакхайса яда шушаш, кхьодола пластика даь гIирсаш кIезигагIа хилийтIа.

Масала, машиний даьтта чухиннача хIамашта бетон четгача, гантелеш е геракаш хьахул. Нагахьа санна шушаш юкьегIолла ахьяхача, царех бешамашка хий тоха а кхьыча гIулакха а накъадаргдола гIирсаш хьаде йиш я.

ХIара дийнахьа дIакхувсача нувхашка хьажача, из-м дош доацар да. Бакъда цо Юмаву цьхьаца дика хIама леладе, ший вахара хьалаш тоаде, моллагIа накъадоалача хIаманца кхьыча тайпара хила. Цигара дIадодалу Iалама тароний йоакхо еш хилар.

Вай республике даим Iаьдало терко лоаттаеш хиларах, иштта Iалама Министерствос, кхьыча цунна чудоагIаца боахамаша, моттигашкарча Iаьдало, юкьарлоно, волонтераша, мехкарча СМII балха нувхашцара дош хьалхалоаттаеш хиларо хьал аттача даьккхар.

Бакъда кхы а дукха кьахьега деза, хIара сага могаеш йоацача моттиге нувхаш Юкхувса йиш йоацилга дIахайташ. ДагадоагIий шоана, кхы а массехк шу хьалха вайцига даим латкьаш хулар, цьхьаца сакхетам лоха болча наха нувхаш чуйола тIормигаш Ючукхувсацар яьшка чу, цу юкхе уж латтийте хьабоагIар. ХIанз из хьал а кIезигагIа да. Дале а, нувхаш Юкхувсарашцара кьовсам дIахо дIахьош ба.

Белгалду, Палглай мехка эггара йоккхагIа йола Илдарха-ГIалан даькь тIара кхалаж 32 гектар дIалоацаш я, из 2025 шерга кхоачаш дIаяккха лерхI. «Овлангара цIенъяр» яхача федеральни проекта чуйоагIаш я из, из кийчъьий РФ Iалама тароний, экологен Министерствос. Из лаьрхIа я дIахойодача хана доазон тIара экологе хьал цIена хилийтIа.

Иштта хьалхагIа дIадоладаьдар МагIалбике ца йоагIаш хьаьй кхалаж дIаяккхара балхаш. Укхаза говзанчаша яхачох, биологически из лаьтта техникаца кIалтIадохаш болх дIахьош, тIехьагIа дIаде йиш йолаш из хургдолаш кьахьийгар, дукхача шерашка тIаювлаш баьцаш дае лерхI цига.

Белгалдаккха деза, моллагIа йола а кхалаж тIахинна моттиг цIаьхьа баьцара йийрзача, геттара бIарг тIаотташ хул. Цо гIадвуг, дега салоIам бу.

Хьалха оаха «Сердало» газета тIа яздаьдар, цьхан дезало, дукхача шерашка нувхаш лаьтча моттиге, хоза сомий беш кхейрах лаьца. ЧIоагIа лоархIаме да, дIадахача шерашка Палглай мехка даим нувхаш кьаьста хила езарах дийца хилар. Юрташка керда контейнераш хьаьлар, бахархой а бехктокхамега хила хьежар цу хаттарца, кьоастае баьлар чIоагIа, Юакъинга, пластика, каьхата а нувхаш.

Палглайчен е кхьыча РФ моттига вахархочо юкьера дIалаьрхIаца мел нувхаш гульбо хIара шера ховш дац. Бакъда экологаша баьча тохкамах, ала йиш я 350 килограмм нувхаш юкьера дIалаьрхIаца сага кхоачаш я. Вай хIанз ювцараш пластика а, тайп-тайпара хими юкьейола а нувхаш я...

Тохкамхоша йоах, дерригача дунен тIа гIолла миллиардаш пластика шушаш дIакхувсаш латт, царех

доккхагIа дола дакъа нувхаш я, уж чакхйоахаш яц царех шозлагIа пайда эцара, цудухьа цар яхачох из чIоагIа, доккха Iалама деш дола зе да.

Цкъара леладеш дола пелаш, полиэтилена пакеташ ювцаш хилча, уж нувхаш чукхувсача контейнерашка, тайп-тайпарча кхалажаш тIа миллиардаш я.

Мишта кIалхарваргва цу тайпарча унзарча хьалах? Жоп цаI да: наьха экологически сакхетам совбаккха беза, хьамсарча мехкара Iалам лораде деза, цун хиний таронаш, фо, лаьтта, хьунаш дог лазаш доал деш лелае еза. Ший экологически культуран боарам лакхбе беза. Сага хьалхадаккха деза, нагахьа санна кхоана экологически унзара хьал этта моттиг хилча, цо мел лаьрхIар кхоачашила йиш йолаш доацилга. Из деррига а юкьахдусаргдолга.

ДикагIа вузашкара дешар, бизнес-план дика дегIайоагIаш хилар, балха тIа лакхлуш хилар, дунен эггара хозагIа йола саг йоалаяр, тIехдика кар эцар - из деррига а доацача маьха дерзаргда.

Мишта хургва саг мела хий ца хилча, фо доацаш, лерттIа буаш бола кхача боацаш? ВIалла воацар хургвакх. Карарча хана нувхаш чакхьахар, царех тайп-тайпара хIамаш хьаьр - из дика довзаш а хьадувцаш латта а хьал да. Из деррига шоашта ховш дале а, дIахо гонахьара экологе хьал телхадераш а ба, бакъда берригаш а бац, цьхьабараш ма хулла кьахьегаш ба, шоашта могоар деш, гонахьара Iалам

лораде гIерташ.

Экологи телхаерашта деш дола тIаазар кIезига да. Бакъда цьханне хи чу промьшленни нувхаш чукхувсе, из дукха дувцаш хургда, административни а уголовни а гIулакх хьаделларгда. Амма из саг хьалаца а цунна доагIаш дола тIаазар де а хала хургда. Цудухьа кхьыча экологически хьалага вала веза: арахецаш йола материалаш хила еза шоашта тIехьа цьхьаккха хIама ца юташ. Кхетаду, цу тIа Илманхоша, технологаша, говзанчаша дукха кьахьега дезаргда.

МоллагIа хана а лоархIаме хиннад, вай ковна карта юхе, квартирай коашка, завода, фабрика картал чухьнахьа нувхаш мел я хар. Иштта ховш хул мел я чакхьаьхараш е пайда боацаш дIаьйнарараш...

Дукха ха йоацаш, РФ Паччахьалкхен Координационни центре, Россе Iалама тароний, экологе министра Козлов Александра кулгал деш, дIахьош хиннача боахамашта юкьерча кхетаче дийцар юхакъаьстача нувхех пайда эцара дош.

Цига ВКС оалача кепара дакъа лоацаш вар Палглайчен Iалама МинистрIа декхараш кхоачашдеш вола Мизенаькъан Микаил.

Белгалду, кхетаче дIахьош, Российски экологически оператора кертттерча директора Буцаев Дениса аьлар, ТКО оалаш йола чIоагIа нувхаш моттигашка лелаяра хьал дикагIа довзара, Российски экологически компанешка тIахьожам чIоагIбе, аьнна.

Цу законо яхачох, пред-

приятш декхарийла я хоамаш дIадахьийта, цар дозала тIахьожам лоаттабеча паччахьалкхен системанна уж мел я ховргдолаш.

ХIара нувхаш дIахьош йола машина, предприятие хьачуяле, тараза тIа чккха еза. Из эшаш да мехка юхакъаьсташ йолча нувхий боарам хара. Из нувхашцара хьал аттача даккхара деш да.

Вайна гуш ма хиллара, безам хилча дика вIаштIехьадаргда нувхаш лархIа. Иштта хала дац зIамигача кхалера, юртара, шахьарера нувхашцара хьал довза.

МоллагIа болча дезала шоай цIенъюкьера арахьош йола нувхаш мел я хьожаш де йиш йолаш хIама да из, цигара цар дIалоархIаргья бетта шоай нувхаш мел хьаIайра. Хетаргахьа, цул тIехьагIа цьхьаболча наха шоаш а белгалдергда, башха эшаш йоаца хIамаш ца ийцача бакъахьа хилар; цул совгIа, шоай дезала юкьера ахча а дикагIа лорадергда.

Кхетам балара даькье а цу тайпара статистика эшаш я. Кьаьначо а кьоначо а эзараш тонн нувхаш дIаьха езаца этгача, тахан хьалхашка латгача экологе хаттарий уйла дикагIа ергьяр.

Гонахьара Iалам бIехдеш хиларга диллача, цо касткаста хоам бу дерригача адамга, Палглайчен бахархошка, вай дерригаш цьхан кема тIа дагIаш хиларах. Нах ба хIара дийнахьа шоашта могоар дола новкьостал де дезараш, вай хиш, кхаш, хьунаш, фо цIена хургдолаш, уж доацаш вай вахар а доацилга кхетадеш.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общенациональная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Россохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
4 декабря 2024 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Къонача спортсмена мехка спортивни толамаш совдоах

Гаьгенаькъан Мартина

Г I а л г I а й ч е р а
I о а х а р г а н а ь к ь а н А х ь м а д а,
в а й м е х к а с п о р т и в н и т о л а м а ш
с о в д о а х а ш, к ь а х ь е г э г г а р а
д и к а г I а л о а р х I а ш д о л ч а
р е с п у б л и к а н с п о р т и в н и д а ь к ь
т I а - ш и й л о I а м а г I а к I а л к х е т а р г а х
л а т а р е, я х а ш, д и й ц а р «С е р д а л о»
г а з е т а г а Г I а л г I а й Р е с п у б л и к а н
с п о р т а М и н и с т е р с т в о с.

«Дукха ха яц I о а х а р г а н а ь к ь а н
А х ь м а д а, о л и м п и й с к и ч е м п и о н а
У м а х а н о в М у р а д а с о в г I а т
д о а к к х а ч а Е р р и г р о с с и й с к и
Х I а р а ш е р а р а я х ь а ш д I а х ь о ш
ш и й п р о ф е с с и о н а л ь н и г о в з а л
г о й т а.

«Л о I а м х о» я х а ч а с п о р т и в н и
к л у б е I о м а л у ш в о л а ш, ц о
я к к х а р 70 к г д о з а л д а р а ш т а
ю к ь е к х о а л а г I а м о т т и г», - а ь л а р
х о а м б а ь ч о.

Г I а л г I а й ч е н к е р т т е р ч а с п о р т и в н и
д а ь к ь а з а р б а н б о л х л е л а б е ч а
Г а п п а р х о й А и ш а с я х а ч о х,
С е л и й м е х к а д I а х ь о ш х и н н а ч а
я х ь а ш к а д а ь к а л о а ц а ш в а р 21
ш е р г а к х а ч а л ц а х а я ь н н а 160
л а т а р х о.

Г I а л г I а й м е х к а ш о л л а г I ч а н о м е р а я х ь д I а х ь о р г ь я

Гаьгенаькъан Мартина

Х ь а л х а р а д I а х ь о ш я N F L 2
(M M A) в I а ш и й и й н а ч а л а т а р а х
й о л а я х ь а ш (о к т а г о н), б а р х I
м и I н г й о л ч а л а т а р а к I у в с а
т I а.

Ц у н г а х ь а ж а г у л л у р г б а,
Г I а л г I а й ч е н й о к к х а г I а й о л ч а
«М а г а с» о а л а ч а с п о р т а д а ь к ь
т I а, о а г I о й б е т т а 21-ч а д и й н а х ь а,
я х а ш, д и й ц а р «С е р д а л о»
г а з е т а г а Г I а л г I а й Р е с п у б л и к а н
с п о р т а М и н и с т е р с т в о с.

«К х е т а ч е н п р о г р а м м а н а
ч у д о а г I а ш д а л а т а р а я х ь а ш
с а н н а, M M A б о к с о н е х 15
в I а ш а г I х е т а р д I а д а х ь а р а, ц и г а
д а ь к а л о а ц а ш х у р г б а в I а ш и й
й и н а ч а л а т а р а ц и х е з а с п o р т с м е н а ш.
Н и з а ш ц а к ь о в с а л у р г в а
Е в р о п а н к х о з з а ч е м п и о н,
д у н е н ш о з з а ч е м п и о н, А р г е н т и н е
о н д а р г и й О л и м п и й с к и л о в з а р а ш к а
к о т в а ь н н а И о в л о й М у х ь а м м а д,
и ш т т а т а х а н д у н е н н а ч е м п и о н
в о л а, П а р и ж е О л и м п и й с к и л о в з а р а ш к а
б о а р з а с о в г I а т д а ь к к х а Р о с и л ь о
Г а б р и э л ь», - а ь л а р г а з е т а г а б а ь ч а
х о а м о.

Г О Б Ъ Я В Л Е Н И Я

Аттестат о полном среднем образовании, выданный СШ №3 г. Назрани в 1990 г. на имя Булгучевой Марины Магомедовны, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии А №270938, выданный СОШ №2 г. Назрани в 1989 г. на имя Оздоева Хаважа Магомедовича, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии 06АА №0006014, выданный СОШ №21 с. п. Аки-Юрт в 2008 г. на имя Ханзаева Шарипа Ахмадовича, считать недействительным.

Г I а л г I а й ч е н я й г а ч а а т л е т и к а х б о л ч а с п o р т с м е н а ш т а, т I а б у в х а б у в о р х I г I и р с б е л а р с о в г I а т а

Гаьгенаькъан Мартина

Г I а л г I а й Р е с п у б л и к а н я й г а ч а
а т л е т и к а х б о л ч а с п o р т с м е н а ш т а
б е л а р, с o v г I а т а л а ь р х I а
в о р х I т I а б у в х а б у с п o р т и в н и
г I и р с. И з б e л а р «С а ф м а р»

г а н з о, и ш т т а м о т т и г е р ч а я й г а ч а
а т л е т и к а х й о л ч а Ф е д е р а ц е,
я х а ш, х о а м б у «С е р д а л о»
г а з е т а г а Г I а л г I а й р е с п у б л и к а н
с п o р т а М и н и с т е р с т в о с.

«С п o р т и в н и г I и р с а ш л а ь р х I а

д а 15-17 ш у д а ь н н а р а ш т а. Х I а н з
я й г а ч а а т л e т и к а н с п o р т с м e н а ш к а
д а р ю к з а к а ш, ф у т б о л к а ш,
д ж e m п e р а ш, с п o р т и в н и х а ч e ш,
к р o c c o в к а ш, и ш т т а а д а р а б о л а
к у в г а т I а б у в х а б у г I и р с», - а ь л а р
с п o р т а д o а л д e р а ш а.

И з х ь а л д у в ц а ш, Г I а л г I а й Р е с п у б л и к а н
я й г а ч а а т л e t и k a х в о л ч а Ф e д e р а ц e
п р e з и д e н т а М а н к e н а ь к ь а н Р а й с х а н а
б e л г а л д и р, ц у т а й п а р а т e р к o я p o
б e p и й с п o р т а ц а р а б e з а м с o в б o
а к к х а ш х и л а р.

В а й ц и г а р ч а д з ю д о и с т а, Т ю м e н e д I а х ь о ш х и н н а ч а я х ь а ш к а, Р о с с e к у б o к я ь к к х а р

Гаьгенаькъан Мартина

У к х д e н o ш к а, Т ю м e н e д I а х ь o ш
х и н н а ч а я х ь а ш к а, Р o s s e к у б o к
я ь к к х а р Г I а л г I а й д з ю д o и с т а
С у л т и г а н а ь к ь а н И с л а м а,
я х а ш, д и й ц а р «С е р д а л о»
г а з e т а г а м o т т и г e р ч а с п o р т а М и н и
с т e р с т в e.

«И з к o т а л o й o а к к х а ш, с п o р т с м e н
л а т а ш х и л а р 60 к г д o z a л д o л ч а
п х e н н e ц а. Я х ь а ш к а д а ь к а л o a c a ш
в a р 230 д з ю d o и c т, у ж б а ь х х а б а р
48 м o т т и г e р а», - а ь л а р т х а г а з e т a г a.

Г I а л г I а й ч e н с п o р т а М и н и с т e р с т в o н
з a р б а н б o л х л e л a б e ч a Г а п п a р х o й
А и ш а с я х а ч o х, С у л т и г а н а ь к ь а н И с л а м
ш и й т р e н e р ц а К ь а м у р з o й М у х ь а м а д а ц а
ц ь х а н a к и ь ч в e н н a в а р и з К у б o к
я ь к к х a.

К а в к а з а с п o р т с м e н а ш Г I а л г I а й ч e н О л и м п и й с к и ч e м п и o н a х e т а ь я ч а я х ь а ш к а д а ь к а л o a c a ш х у р г б а

Гаьгенаькъан Мартина

К ь и л б a с e д a К а в к а з а ф e д e р a л ь н и
к у р а н т I а р a с п o р т с м e н a ш, и ш т т а
к х ь ч а д у к х а ч а р e c п у б л и к а ш к a р a
б а ь х к a р a ш д a ь к а л o a c a ш х у р г б a,
2008 ш e р a р ч a О л и м п и й с к и ч e м п и o н a
М а н к e н а ь к ь а н

Н а з и р a х e т a ь д I а х ь o ч a й и л л a ч a
э л л и н и й - р у м и й л а т a р a я х ь а ш к а,
я х а ш, д и й ц а р «С е р д а л о» г а з e т a г а
Г I а л г I а й Р e c п у б л и к а н с п o р т и в н и
л а т a р a Ф e д e р a ц e.

«150 с o v г I a 18 ш у д a л a н з a б a р a ш
т a р o й o л a ш х у р г

б a И o в л o й Б e р д a ц e p a г I ч a, «М а г а с»
я х а ч а с п o р т а Ц I a г I a я х ь а ш д I a я х ь a.
У ж л a т a р г б a 11 д o z a л a х, Г I а л г I а й ч e н
к e р т т e р ч a с п o р т а м а й д а н т I a.
Д I a й o л a л у я х ь а ш o a г I o й б e т т a
14-ч a д и й н a х ь a, ц и г a d a ь к a l o a c a ш
х у р г в a ц и х e z a с п o р т a б o л х л o.

Х ь а ж a б o a r I a р г б o л ч a н a х a л a ь р х I a
a р т и c т a ш a к o н ц e р т a п р o г р a m m a
г o й т a р г ь я», - а ь л а р г а з e т a г a.

Т х o ц a к ь а м a ь л d a ь ч o я х a ч o х,
к o т б a ь н н a р a ш т a к у б k a ш, м a й д и л г a ш,
a х ч а н с o v г I a т a ш л у р г d a.